

Orgaan van de Katholieke Dirigenten- en Organistenvereniging

KDOV-blad

Winter 2009

KDOV (opgericht 21 april 1917)
KDOV-blad verschijnt 4 x per jaar

Voorzitter:

Mr. Drs. Paul Houdijk, Rademakersgilde 115, 3994 BR Houten
e-mail: paul.houdijk@hetnet.nl - tel. 030 - 638 03 58

Secretaris:

Gemma Coebergh, Korte Begijnstraat 28, 2011 HC Haarlem
e-mail: seckrdov@cs.com - tel. 023 - 551 68 77

Penningmeester:

Ir Ben Hillen, Jachtwerf 12, 2725 DP Zoetermeer
e-mail: b.a.g.hillen@planet.nl - tel. 079 - 341 85 75

Leden:

Ruud Huijbregts, Poolsterlaan 8, 5632 AN Eindhoven
e-mail: ruud.huijbregts@gmail.com - tel. 040 - 290 34 28 - fax. 0842 - 23 22 13
Jean-Pierre Steijvers, Aldenhoven 28, 6093 HB Heythuysen
e-mail: organ.j.p.steijvers@hccnet.nl - tel. 0475 - 49 64 56
Anja Hendrixx, Brusselsestraat 87 A 02, 6211 PC Maastricht
e-mail: anja.hendrixx@t-online.de - tel. 043 - 325 24 72

Ereleden:

Bernard Bartelink en Kees Bornewasser

Hoofdredacteur KDOV-blad (wnd):

Ir Ben Hillen, Jachtwerf 12, 2725 DP Zoetermeer
e-mail: redactie@kdov.nl - tel. 079 - 341 85 75

Eindredacteur KDOV-blad:

Ed van Aken, J.D. de Koklaan 43, 2552 DG Den Haag
e-mail: kdov@edvanaken.nl - tel. 070 - 404 28 28

Redactie:

Ed van Aken, Frits Haaze, ir Ben Hillen, drs Ruud Hoogenboom, dr René Verwer

Doel:

De vereniging heeft ten doel de bevordering van het liturgisch en artistiek stijlbegrip van de kerkmusici, werkzaam binnen de Nederlandse rooms-katholieke kerkprovincie en de behartiging van de geestelijke en materiële belangen van haar leden.

Voorwaarden voor het lidmaatschap:

Een bepaalde mate van vakbekwaamheid in muzikaal en liturgisch opzicht, ten minste op het niveau van de eisen voor het getuigschrift van de KDOV.

De contributie bedraagt:

€ 37,- per jaar, 65+ lid € 27,- en reeds lid tevens 65+ in 2004 € 17,-.

Postgiro: 10 31 344 t.n.v. KDOV, Zoetermeer

Website: www.kdov.nl

Opgaaf van leden en adreswijzigingen aan de secretaris.

Technische afwerking mededelingenblad: Ben Hillen

Druk & verzending: Copy-It, Zoetermeer

ISSN-nummer 1388-2341

(advertentie)

In het R.-K. Gemengd koor Vox Laudans
van de parochie St. Pancratius te Amsterdam- Oud Sloten
is m.i.v. 1 januari 2010 de functie vacant van

organist

Het koor zingt hoofdzakelijk Latijnse missen
van o.a. Perosi, Bruckner, Gounod,
Haydn, Mozart, Schubert e.v.a.

De liturgie verzorgen wij
met gregoriaanse gezangen en anderstalige werken.

Voor nadere informatie gelieve men contact op te nemen

met:

de dirigent de heer Ben Niekus
tel: 0299-463775 of 06-29348914.

Inhoudsopgave

Redactioneel	1
Van het bestuur	2
Uitnodiging Algemene Ledenvergadering 2010	3
Notulen van de Algemene Ledenvergadering in 2009	3
Leden	8
Mag ik mij even voorstellen?	11
Bernard Bartelink 80 jaar	15
Berichten	19
Orgelbouwnieuws	28
De lotgevallen van een Amsterdams Cavaillé-Coll-orgel	28
Nieuwe uitgaven / recensies	31
Vraag en aanbod	39
Column	40

Redactioneel

Dit nummer van het KDOV-blad staat in het teken van de komende jaarvergadering. Er is een piek te constateren in jubilea en bijbehorende onderscheidingen. Gemma Coebergh heeft de 80-jarige Bernard Bartelink namens de KDOV van harte gefeliciteerd en van de gelegenheid gebruik gemaakt om hem dié vragen te stellen waar we allemaal zo graag het antwoord op willen weten.

Onze eindredacteur Ed van Aken en zijn zoon Krijn die de laatste jaren de eindredactie resp. de opmaak deden, gaan er mee stoppen. Ed en Krijn veel dank voor jullie inzet! Ook zijn we nog steeds op zoek naar een hoofdredacteur. Welke KDOV-leden gaan dit werk nu van hen overnemen?

Na het slechte nieuws, het goede nieuws. René Verwer heeft op 10 november in de Doelen in Rotterdam van zijn Cavaillé-Coll-boek onder grote belangstelling het eerste exemplaar aangeboden aan Olivier Latry die daar een mooi recital gaf. Het was een feestelijke avond met grote belangstelling.

René, van harte gefeliciteerd! Het boek is te koop in de boekhandel (zie KDOV-blad Herfst 2009).

U kunt zich voorstellen dat we zeer verheugd zijn over de komst van René Verwer in de redactie van dit blad als Redacteur Orgel.

Ben Hillen, waarnemend hoofdredacteur

Van het bestuur

Zoals al eerder aangekondigd legt onze voorzitter Paul Houdijk op de aanstaande Jaarvergadering zijn functie als voorzitter neer.

Uiteraard zijn we hem heel dankbaar voor zijn inspanningen in de loop der jaren.

We hebben Theo Menting bereid gevonden niet alleen zitting te nemen in ons bestuur, maar ook het voorzitterschap op zich te nemen. Dit betekent dat de KDOV een jonge, dynamische voorzitter zal hebben die een duidelijke visie heeft op de rol die onze vereniging kan spelen, niet alleen voor haar leden, maar ook in het kerkmuzikale landschap in Nederland.

Op de Jaarvergadering hoort u hier meer over.

Ontwikkeling rechtspositie

Wij kunnen u op dit moment nog geen verdere ontwikkelingen melden. De communicatie met de Beleidssector Liturgie/Nationale Raad voor Liturgie ligt stil. Dat wil zeggen dat we (nog) geen antwoorden krijgen op onze vragen....Domine, exaudi orationem meam. (BH; december 2009)

Toegang tot ledengedeelte nieuwe website

Hoe krijgt u toegang tot de interne website? Stuur een mailtje met het onderwerp "Website" naar: webmaster@kdov.nl. U krijgt dan een gebruikersnaam en een wachtwoord teruggemaid. Vervolgens kunt u inloggen op de website (kolom rechts) en desgewenst weer uitloggen. U kunt uw wachtwoord zelf veranderen als u dat zou willen.

Graag ontvangen wij uw reacties, vragen en suggesties per e-mail aan: webmaster@kdov.nl. Tevens ontvangen wij graag uw berichten (nieuws, concerten, jubilea, links etc.) voor plaatsing op de website te richten aan: webmaster@kdov.nl. (BH; december 2009)

Uw evenementen op de evenementenagenda van de website KDOV

Op onze website staat een agenda waarin alle voor KDOV-leden en andere kerkmusici belangrijke evenementen worden aangekondigd. Het is de bedoeling hier alle concerten en belangrijke vieringen en gebeurtenissen, jubilea van KDOV-leden aan te kondigen, om daarmee de KDOV en haar leden meer zichtbaar te maken.

Graag ontvangen wij uw concertagenda's en aankondigingen die we graag op de website zullen zetten: webmaster@kdov.nl. (BH; september 2009)

Uitnodiging Algemene Ledenvergadering 2010

Op zaterdag 9 januari 2010 zal de Algemene Ledenvergadering plaatsvinden in de St. Willibrordkerk, Minrebroederstraat 21 te Utrecht.

Het programma voor die dag ziet er als volgt uit:

- 11.00 uur binnenkomst en koffie
- 11.30 uur welkom en jaarvergadering
- 13.00 uur lunch
- 14.00 uur middagprogramma in de St. Willibrordkerk

De agenda voor de jaarvergadering en de invulling van het middagprogramma kunt u vanaf 15 december a.s. vinden op onze website: www.kdov.nl.

Kandidaat voor het voorzitterschap.

Vooruitlopend op de agenda stellen we u voor, de heer Theo Menting uit Huissen te benoemen als nieuwe voorzitter van de KDOV. Op p.11 in dit blad vindt u zijn curriculum vitae. Volgens de statuten benoemt de algemene vergadering de voorzitter en hebben de leden het recht tegenkandidaten voor te dragen voor aanvang van de vergadering en op voordracht van minstens 10 stemgerechtigde leden.

Notulen van de Algemene Ledenvergadering 2009

gehouden op zaterdag 10 januari 2009 in het Dominicanenklooster te Huissen.

Opening.

De voorzitter opent de vergadering om 10.37 uur. Hij constateert dat de barre winterkoude kennelijk veel KDOV - ers heeft weerhouden te komen, aangezien er slechts twaalf leden zijn komen opdagen.

Tevens memoreert de voorzitter de moeilijke omstandigheden waarin het bestuur de afgelopen tijd zijn werk heeft moeten doen. De secretaris is (gelukkig goed) hersteld van een ernstige ziekte, maar heeft daardoor maanden lang beperkt gefunctioneerd. De geestelijke adviseur, die niet alleen als zodanig, maar ook als bestuurslid veel inbreng heeft gehad, is overleden. Bestuurslid Mark Heerink is door gebrek aan tijd genoodzaakt geweest het bestuur vaarwel te zeggen.

Mededelingen.

Drie bestuursleden zijn niet aanwezig: Anja Hendriks, Ruud Huybregts en Jean – Pierre Steijvers.

Theo Menting - onze gastheer - meldt na ruggespraak met de betrokkenen dat de geplande vespers en het optreden van de cantorij niet door zal gaan vanwege de geringe opkomst van onze leden.

Notulen Algemene Ledenvergadering 2008.

Deze worden goedgekeurd, met dank aan Mark Heerink die het schrijven van dit verslag van de secretaris heeft overgenomen.

In het KDOV – blad zijn de laatste regels van dit verslag niet meegekomen. Ben Hillen zal dit rectificeren.

Jaarverslag secretaris.

De secretaris leest het jaarverslag voor.

=== De Algemene Ledenvergadering vond plaats op 12 januari 2008 in de H. Antonius – Pauluskerk te Aerdenhout onder gastheerschap van Ton Klos. Na de vergadering en de lunch gaf de heer Paul van Soest een inleiding over het karakteristieke kerkgebouw en over het sinds 1984 daarin aanwezige mechanische Elbertse - orgel. Een bijzonder concert volgde waarbij Nico Waasdorp de Prélude liturgique van Paul Houdijk en enkele werken van Hendrik Andriessen vertolkte, waarna Ton Klos aandacht besteedde aan werken van Hendrik Andriessen en Albert de Klerk, met medewerking van het parochiekoor van de Antonius – Pauluskerk, Femmeke Klos, sopraan, Eugénie van der Grinten, fluit en Maarten Veeze, viool. Tijdens de Ledenvergadering werd ons lid Anja Hendriks bij acclamatie gekozen tot bestuurslid.

Het Algemeen Bestuur kwam het afgelopen verenigingsjaar drie maal bijeen: op 15 maart, 20 juni en 15 oktober. Verder zijn er veel zaken via de elektronische snelweg afgehandeld.

Het door de Commissie Kerkmusicus - waarin de KDOV participeert - gepresenteerde nieuwe salarieringsmodel werd door de bisschoppen afgewezen. Omdat er nog wel ruimte geboden werd voor nader overleg besloten KDOV en KNTV (Koninklijke Nederlandse Toonkunstenaars Vereniging) een brief te schrijven aan de economen van de kerkprovincie, ten einde met dit college in gesprek te komen. Op deze brief kwam de reactie dat de economen bij hun vergadering in oktober een en ander zouden bespreken en dat KDOV en KNTV een reactie zouden krijgen, wat tot op heden niet is gebeurd.

Wat contacten met andere organisaties betreft, is duidelijk geworden dat de NSGV (Nederlandse Sint - Gregorius Vereniging) de relatie met het episcopaat wil herstellen, aandacht wil schenken aan kinderkoren en contact wil leggen met parochiebesturen ten aanzien van kerkmuzikaal beleid. Ook de ISOK (Interkerkelijke Stichting Opleiding Kerkmuziek) wil de communicatie met parochiebesturen bevorderen.

Het VNPO (Vereniging Nederlandse Platform voor Orgelkunst – en cultuur) leidt een kwijnend bestaan, zodat er dit jaar geen contacten met deze organisatie hebben plaatsgevonden.

Ruud Hoogenboom vertrok in december als hoofdredacteur van het KDOV – blad, dat hij in de afgelopen jaren op uitstekende wijze heeft beheerd. Het

bestuur beschouwt het belang van het KDOV – blad als essentieel en hoopt daarom dat er snel een nieuwe hoofdredacteur wordt gevonden. Ben Hillen fungeert ad interim als hoofdredacteur.

De website (www.kdov.nl) is door Ben Hillen aanzienlijk verbeterd en uitgebreid, wat de uitstraling van de KDOV duidelijk meer up to date heeft gemaakt.

Er zijn diverse memorabele gebeurtenissen te melden rond onze leden. Nico Waasdorp en Jan Valkestijn bereikten in 2008 de leeftijd der zeer sterken: 80 jaar. Ton Klos vierde het feit dat hij 40 jaar verbonden is met de Antonius/Pauluskerk te Aerdenhout. Jos Laus presenteerde te Den Haag zijn boek over de orgelmakers Maarschalkerweerd en Zoon. René Verwer promoveerde op 8 december te Amsterdam met het proefschrift Cavallé – Coll en Nederland.

Siem Groot nam op 20 juni afscheid van Kunstfactor met een minisymposium over de rol van religie en (amateur)kunst in de Nederlandse multiculturele en multireligieuze samenleving.

Wat onze bestuursleden betreft:

Ons bestuurslid Ben Hillen werd op 25 april benoemd tot Lid in de Orde van Oranje Nassau vanwege het feit dat hij zich 40 jaar heeft ingezet voor muziek, wat zich heeft uitgekristalliseerd in talloze activiteiten op praktiserend alsook op bestuurlijk gebied. Koorzanger, koordirigent, alsook voorzitter of secretaris van koren en verenigingen, penningmeester van onze KDOV en zeer actief lid van de Commissie Kerkmusicus, waar hij een belangrijk aandeel had in het ontwerpen van het nieuwe salariëringmodel.

Kort voordat hij de koninklijke onderscheiding ontving kreeg Ben Hillen van de NSGV een onderscheiding voor zijn inzet ten bate van de kerkmuziek.

Onze geestelijke adviseur Maurice Pirenne is op 14 maart overleden. Op 23 mei is te zijner eer de Stichting Maurice Pirenne opgericht, die zich met een concert op 29 november in de Sint Jan te 's Hertogenbosch presenteerde.

Behalve Maurice Pirenne zijn ons in het afgelopen jaar de volgende leden ontvallen: Evert Heijblok, Pater Florentius Hoogenboom, Bernard Sleumers, Joseph Tettero en Henricus Peeters.

Komt er steeds minder ruimte voor goede en verantwoorde kerkmuziek? Welk perspectief heeft de professionele kerkmusicus nog in steeds leger wordende kerken, of, nog erger, in situaties waarin kerkgebouwen worden gesloten, parochies hun krachten moeten bundelen en dus sommige musici overbodig worden verklaard? Zijn mooie woorden als “inspiratie” en “kwaliteit” een illusie geworden? Is er voor het heilige vuur van idealisme en roeping nog wel voldoende brandstof? Vragen waar de KDOV niet omheen kan en niet omheen zal lopen. Samen met u, onze leden, zal het bestuur naar substantiële antwoorden moeten zoeken.

Huissen, op de gedenkdag van de Heilige Gregorius van Nyssa, 10 januari 2009, Gemma Coebergh.===

Na enkele aanvullingen en correcties wordt het jaarverslag goedgekeurd. De voorzitter dankt de secretaris voor haar inspanningen.

Financiën.

De penningmeester meldt dat de contributie – opbrengst een dalende lijn vertoont. In 1999 had de vereniging 245 leden, nu zijn dat er 207.

Het gebruik van machtigingen kan voor de penningmeester zowel de kosten als de bestede tijd verminderen. Hij zal in april nog een poging wagen mensen tot het gebruik van machtigingen over te halen.

Lambert Becht stelt voor het aan de leden zelf over te laten het bedrag over te maken, zodat er geen acceptgiroformulieren nodig zijn. De penningmeester zal een oproep in het lentenummer van het KDOV – blad doen en af wachten hoe de respons is.

Ton Klos en Lambert Becht, die de kascommissie vormen, melden dat de boeken uitstekend in orde zijn en dat alles precies klopt. De penningmeester heeft enorm veel werk verzet, waarvoor hij door de voorzitter hartelijk wordt bedankt. De nieuwe kascommissie zal bestaan uit Lambert Becht en Leo Spoor.

De begroting 2009 wordt doorgenomen, toegelicht en vervolgens goedgekeurd. Lambert Becht vindt dat het reservebedrag niet te veel moet door-groeien en dat er uit dat bedrag geïnvesteerd moet worden, omdat er veel te gebeuren staat. Ton Klos zou graag zien dat er in nieuwe composities wordt geïnvesteerd, die gratis naar parochies kunnen worden gestuurd.

Website.

Ben Hillen demonstreert de website, die onder zijn beheer staat en dagelijks up to date wordt gehouden. De verschillende menu's worden aangeklikt en getoond. De leden krijgen binnenkort een eigen inlogmogelijkheid, zodat zij het nieuws dat uitsluitend voor leden is bestemd kunnen opvragen.

Ben Hillen oogst een warm applaus voor de resultaten van zijn inspanningen. Na het aftreden van Ruud Hoogenboom als hoofdredacteur van het KDOV – blad heeft Ben Hillen ook die functie tijdelijk overgenomen, waarbij hij er nadrukkelijk naar streeft een brede redactie te vormen zodat de taken worden verspreid.

Lambert Becht vindt dat er behoefte is aan een werkgroep rond het KDOV – blad en de samenhang met de website, zodat er verdieping en concretisering kan plaatsvinden. Er moeten binnen een half jaar actiepunten verzameld en geëffectueerd worden.

Beleid KDOV.

Contact met andere organisaties: dit zal geïntensiveerd moeten worden, met name het contact met ISOK en NSGV. Theo Menting zit sinds kort in het bestuur van de ISOK. Paul Houdijk streeft naar regelmatige contacten met Richard Bot van de NSGV. Allen zijn het er over eens dat de krachten van diverse organisaties gebundeld kunnen en moeten worden.

Wie is de KDOV, wat wil zij zijn en wat wil zij worden? Een denktank die samen met het bestuur perspectieven en visie kan ontwikkelen is geen overbodige luxe. Zowel Lambert Becht als Theo Menting spreken de intentie uit deel uit te maken van die denktank. Het is zaak dat de KDOV zo duidelijk mogelijk zowel beleid als identiteit formuleert en uitdraagt.

Er is dringend behoefte aan een concept – beleidsplan op parochieniveau. Hiervoor kan een werkgroep gevormd worden. Ruud Hoogenboom suggereert dat medewerkers kerkmuziek op bisdomniveau kunnen worden ingeschakeld. Lambert Becht wijst op de noodzaak om in diverse netwerken de weg te kunnen vinden, anders gebeurt er niets. Theo Menting meldt dat er in het bisdom Rotterdam een nota hierover bestaat.

Jos van Veldhoven schijnt gezegd te hebben dat een deltaplan voor muziek dringend nodig is. In de huidige maatschappelijke situatie, zo zegt Ben Hillen, blijkt dat de meeste kinderen niet meer kunnen zingen. Lambert Becht constateert dat een levensritme waarin voldoende ontspanning aanwezig is ruimte maakt voor zingen, maar dat de hectiek en jacht op van alles de mens de mond snoert.

Dit heeft verstrekkende gevolgen voor de aanwas van zangkoren.

Ledenwerving.

Als de KDOV uiteindelijk niet een club met overwegend oudere leden wil worden zal hij het contact met jonge(re) kerkmusici actief moeten blijven zoeken en onderhouden. Op de een of andere manier lukt dit nog steeds moeizaam.

Ruud Hoogenboom oppert dat de KDOV meer dirigenten van jongeren – en middenkoren als leden moet zien te krijgen.

Ledenwerving is sowieso nodig omdat het aantal leden blijft dalen.

Anja Hendriks heeft plannen om in het zuiden des lands actief naar nieuwe leden te zoeken. Deze plannen zullen moeten worden ondersteund en uitgewerkt.

Salariëring.

KNTV en KDOV hebben nu de leiding in de onderhandelingen over het nieuwe salarieringsmodel. Er is in ieder geval contact met de economen van de kerkprovincie. Een mandaat van mgr. Hurkmans voor een gesprek met de economen is er echter nog niet. Wij blijven aandringen en moeten er voor

waken dat alles terecht komt bij de secretaris van de Nationale Raad voor Liturgie, magister Hermans.

De economen zijn zich bewust van de wildgroei in de kerkmuzikale situatie en willen die tegengaan.

Rondvraag.

Er zijn geen vragen of opmerkingen.

Sluiting.

De voorzitter sluit de vergadering om 12.34 uur.

Leden

Nieuw adres:

Johan de Graaf, De Sperwer 11, 6021 ZP Budel

Pieter Koning, Prins Willem Alexanderlaan 17, 3972 AP Driebergen

Sjoerd Ruisch titulair-organist van de St. Jozefkathedraal te Groningen

Op 1 mei 2009 is de heer Sjoerd Ruisch (16 november 1960) door het kerkbestuur van de St. Martinusparochie te Groningen benoemd tot titulair-organist van de St. Jozefkathedraal te Groningen. Ruisch is tevens dirigent van het kathedrale St. Jozefkoor.

In de functie van titularis zal de heer Ruisch, onder andere de Katholieke orgelmuziek en het in 2004/2005 gerestaureerde Maarschalkerweerdorgel van de St. Jozefkathedraal promoten. Samen met een aantal enthousiaste orgelliefhebbers heeft Ruisch een eigen, jaarlijkse concertreeks opgezet, die vanaf het eerste concert in 2006 een groeiend aantal bezoekers trekt.

Ruisch heeft zijn opleiding tot organist en dirigent genoten aan het Prins Claus conservatorium te Groningen bij resp. Wim van Beek en Cees Rotteveel. Hij is afgestudeerd in 1987. Sinds 1999 is hij als dirigent/organist verbonden aan de St. Martinusparochie. (BH; Persbericht Penningmeester en P&O van de St. Martinusparochie Groningen; september 2009)

Jubileum Peter Priem

Op 1 oktober herdacht Peter Priem dat hij 25 jaar als dirigent, 35 jaar als organist en 40 jaar als zanger in de liturgie actief was, waarvan de laatste 25 jaar beroepsmatig.

Op zijn 7e 'deden' zijn ouders hem op de Koorschool in Goes, waar de liefde voor de kerkmuziek ontstond. Op zijn 12e speelde hij zijn eerste mis, op zijn 15e zijn eerste TV-Mis. Er volgden er nog vele, tot in de Domkerken van Keulen en Bamberg toe. Gedreven door het zoeken naar kwaliteit volgde hij na

zijn studies aan het NIK in Utrecht masterclasses, studieweken, workshops en privé-lessen bij Silvère van Lieshout, Hans de Gilde en Kurt Hofbauer (kinderkoorleiding), Simon Halsey (koördirectie) Christian Kluttig en Ernst van Tiel (orkestdirectie), en Lester Lardenoye, lay-clerk van St. John's College Cambridge (zang).

Diverse parochies werden zijn werkterrein, waar hij het Nederlandstalig liturgisch repertoire, gregoriaans en de klassieke kerkmuziek met en zonder (samengeraapte) orkestjes bezigde. Ook het orgelspel stond geheel in dienst van de liturgie, met veel sfeerimprovisatie en elke zondag een flink stuk na uit de literatuur.

Tweemaal richtte Peter een jongenskoor op, en werkte als muziekdocent, muziekvakleerkracht en consultant op muziekscholen en aan scholen in het basis- en voortgezet onderwijs, en aan de lerarenopleiding basisonderwijs van Hogeschool Zeeland. Daarnaast leidde Peter in die 25 jaar tevens kamerkoren, o.a in Turnhout en Brussel (het internationaal kamerkoor The Vocal Consort of Brussels). De concertprogramma's vermeldden werk met instrumentale ensembles en orkest, en a capella muziek van de Polyfonisten, en Nees, Tavener, Bruckner, Durufle, Badings, en de Klerk. Als opvolger van Wim Steenbak voerde hij met MK 'Fortissimo' Bergen op Zoom bijna alle werken voor mannenkoor van Francis Poulenc uit, en twee wereldpremières van composities van Matthieu Dijker.

Op enkele CD's (o.a van het Sacramentskoor Breda) ligt zijn spel vast als organist-begeleider, In 2006 was hij jurylid van de vierjaarlijkse 'Deutscher Chorwettbewerb', de nationale koorwedstrijd van Duitsland.

Veel waarde hechtte Peter aan vorming en scholing van stem, muzikaal denken en leesvaardigheid, van zowel volwassenen als kinderen.

Hij schreef tevens enkele motetten en missen op Latijnse teksten voor gemengd koor en jeugdkoor.

Het jubileum werd herdacht op de twee plaatsen waar hij als kerkmusicus werkzaam is: op 13 september met een gregoriaanse Mis in de H. Blasiuskerk te Heinkenszand (Zeeland). Hierbij dirigeerde Peter de mannen-Schola, die al 16 jaar onder zijn leiding staat, en waarmee hij diverse keren voor de KRO Radio zong en tweemaal de Zeeuwse Kooprijs won.

Op 4 oktober volgde de jubileummis in de Antoniuskerk in Dordrecht, waarin de Schola Cantorum 'St. Gregorius' o.l.v. de jubilaris o.a de "Missa Ad Modum Tubae" van Albert de Klerk, en motetten van d'Indy en Mul zong, met Wendeline Wilmink aan het orgel. Ook hier waren de Zeeuwse mannen van de partij voor het gregoriaans proprium. Felicitaties en giften waren er van de koren en pastores van beide parochies en een fotoboek van het jubileum. Eind november ontving Peter de zilveren speld en Oorkonde van de NSGV voor 25 jaar dienstbaarheid aan de kerkmuziek.

Beide kerkkoren waren nogmaals o.l.v. Peter te horen in de Eucharistieviering die de KRO op 13 december vanuit Dordrecht uitzond.

Helaas lijdt Peter aan de progressieve spierziekte ALS. Hierdoor heeft hij het orgelspelen inmiddels al moeten opgeven. Noodzakelijkerwijs komt zijn uitgebreide vakmuziekbibliotheek (orgel, koor, jeugdkoor, schoolmuziek, zang, theorie, basisschool) te koop. Geïnteresseerden kunnen contact opnemen op met peterpriem@ziggo.nl of 0164-236822

Hoge pauselijke onderscheiding Hulster dirigent/organist Jo Ivens

Jo Ivens, dirigent/organist verbonden aan de Willibrordusbasiliek in Hulst, heeft onlangs bij zijn laatste openbare concert een hoge pauselijke onderscheiding ontvangen. Hij mag zich voortaan ridder in de Orde van Gregorius de Grote noemen. Hans van den Hende, bisschop van Breda, kwam speciaal naar Hulst om Ivens de versierselen te overhandigen.

"Een complete verrassing", aldus Ivens. Hij is al vaker onderscheiden, als Ridder in de Orde van Oranje Nassau, door de stad Hulst en ook Parijs, maar de pauselijke erkenning vindt hij extra bijzonder. "De andere zijn wereldlijke onderscheidingen." Ivens (82), die zestig jaar organist/dirigent is, blijft nog als organist aan de Hulster basiliek verbonden. Marcel Mangnus, recent afgestudeerd in Gent, volgt hem augustus 2010 op als eerste organist. Ivens blijft een kamerkoor en het basiliekkoor leiden. "Ik voel me nog zo gezond als een vis. Ik heb echt een lot uit de loterij." (BH; PZC; 15 oktober 2009)

Jubileum Jos Laus 40 jaar kerkmusicus

Op zondag 1 november herdacht Jos Laus dat hij 40 jaar geleden als kerkmusicus zijn loopbaan begon. Aan dit jubileum is aandacht besteed op zondag 1 november a.s. in de H. Jacobuskerk aan de Parkstraat te Den Haag. Tijdens de hoogmis is onder leiding van Jos Laus de Missa Te Deum Laudamus van Hendrik Andriessen uitgevoerd. Na afloop was er gelegenheid de jubilaris de hand te schudden in de parochiezaal. (BH; Jos Laus; november 2009)

Pro Ecclesia voor koordirigent Jo Wiché

Dirigent Jo Wiché van het Sint Martinuskoor in Wyck is zondag na een dankmis vanwege het 150-jarig bestaan van het zanggezelschap verrast met de pauselijke onderscheiding Pro Ecclesia et Pontifice. Dit meldt Dagblad De Limburger. Een Pro Ecclesia wordt uitgereikt aan katholieken die minstens 45 jaar zijn en zich gedurende zeker 25 jaar verdienstelijk hebben gemaakt voor het katholieke geloof of de kerk. Wiché is al meer dan 25 jaar dirigent van het Martinuskoor. (BH; Rorate; 30 november 2009)

Afscheidsconcert Jos Beijer

Afgelopen jaar heb ik reeds veel van mijn (kerk)muzikale activiteiten moeten afzeggen vanwege ziekte. Afgelopen zomer is na veel medische onduidelijk-

heid eindelijk een officiële diagnose gesteld. Ik blijk aan MNGIE te lijden, een ongeneeslijke, zeldzame en progressieve spierziekte (zie www.mngie.web-log.nl). Deze ziekte noopt mij afscheid te nemen van het leven als actief uitvoerend musicus.

Om deze levensfase nu niet als een nachtkaaars uit te laten gaan, zal ik een afscheidsconcert organiseren. Ik ga dus nog één keer enorm niet luisteren naar de beperkingen van mijn lichaam. Nog één keer een paar dagen helemaal kapot zijn van een klein uurtje musiceren (exclusief voorbereidingen natuurlijk). Nog één keer het wonder van het overbrengen van emoties door het voortbrengen van klanken in gang zetten. Nog één keer gewoon lekker onbezorgd muziek maken.

Met dit concert neem ik afscheid van mijn actieve leven als uitvoerend musicus. En al ben ik door ziekte tot deze beslissing gedwongen, toch zal dit bepaald geen verdrietig concert worden. Op het programma staan composities van mijzelf. Dit staat symbool voor het feit dat ik mij musicerend voortaan alleen nog als componist zal kunnen uiten.

Kamerkoor Couleur Vocale Poeldijk, Maria de Moel (mezzosopraan), Marco Vermeulen (bariton), Paul Valk (piano) en Bas Groenewoud (orgel) zullen hun medewerking verlenen. Zelf hoop ik, als mijn gezondheid dat toe zal laten, ook orgel te spelen en te dirigeren.

Ik hoop u allen in groten getale bij deze finale te mogen ontmoeten!

Tijd: zondag 21 maart 2010, 16:00

Plaats: OLV ten Hemelopnemingkerk, Buitenweg 2 te Maurik

Toegang: gratis, koffie en collecte na afloop

Programma:

- Verzoek aan het publiek (koor)
- Processione uit het Haarlemmer Orgelboek (orgel solo)
- Jantje (bariton en piano)
- Hymnus Domini Strigis (orgel vierhandig)
- Flower Songs (koor en orgel)
- Voor en tegen den wijn (mezzosopraan, bariton en piano)
- Finale Fuga 'Ick seg adieu' (orgel solo)

Mag ik me even voorstellen.....?

Nog maar een paar jaar geleden werd hij lid van de KDOV. Toen hij de vereniging langzamerhand wat beter leerde kennen, ontdekte hij dat er 'nogal

wat stof op het oude boek lag'. Tijd om het stof weg te blazen en de waarde van het boek opnieuw te leren kennen?

Aan het woord is Theo Menting, als kerkmusicus verbonden aan het Dominicanenklooster te Huissen.

In mijn geboortedorp Wehl, in de Gelderse Liemers, werden school en kerk nog krachtig geleid door de Broeders van Maastricht en de Zusters Dominicanessen van Voorschoten. Vooral de Broeders hadden een flink aandeel in het onderwijs en in het kerkelijk leven. Een opmerkelijke figuur was br. Alipius. Zijn godsdienstlessen

waren een en al avontuur, maar vooral de leiding van het jongenskoor en Herenkoor.

In de tweede klas van de St.Jozefschool kreeg ik van hem en van de pastoor te horen dat ik lid was geworden van het jongenskoor.

Driemaal per week na school repetitie: zangles, Gregoriaans én veel meerstemmige muziek: Perosi, Palestrina, Andriessen en de Klerk. En 's zondags stonden we, op de zangzolder: zwart broekje, wit overhemdje, zwart stropdasje. Eén van ons was 's zondags de 'eerste onder zijns gelijken'..... hij mocht de bladzijden van het Grote Zangboek omslaan. Een eer die mij af en toe te beurt viel.

Het waren maar een paar jaren dat ik dit bijna geheimzinnige gebeurtenissen op de zangzolder mocht meemaken. Vol bewondering voor het grote instrument met zijn vele pijpen dat boven onze hoofden troonden. De organist verzonken achter de speeltafel en de Heren Zangers die streng edoch 'hard' hun zangen zongen. Hoogtepunt was tweemaal per jaar de Sacramentsprocessie door het dorp, met rustaltaren, bruidjes, versierde straten, het plechtige Te Deum, de fanfare, de preek aan de rand van het bos, bij het monumentale 'Hagelkruis'.

Het waren maar een paar jaren. Toen verhuisden we naar beneden, zongen niet meer met de heren, want er kwamen meisjes bij en we werden een jeugdkoor. Perosi en Palestrina werden omgeruild voor Huijbers, Stokkermans en Benny Vreden.

Maar ook dat duurde een paar jaar. Toen mocht ik achter het orgel om het koor te begeleiden. Niet één koor, maar vier: het jeugdkoor tijdens de zaterdagavondmis van zes uur; het dameskoor om half acht. Het Herenkoor tijdens de Hoogmis van 9.00 uur en om half elf het jongerenkoor. Ik was..... twaalf geloof ik. Mijn leeftijdgenoten speelden en gingen soms op zondagavond al 'uit'. Ik ging naar de Muziekschool in Doetinchem en kreeg les op het orgel in de Grote Kerk en ik studeerde 's avonds op het orgel. Zo'n

beetje iedere dag. Bij weer en wind een twintig minuten fietsen. Wij woonden immers buiten het dorp.

Door al dat werk in de kerk kwam ik voor een moeilijke keuze te staan: word ik priester? of wil ik naar het Conservatorium. Geen van beide kwamen niet echt in aanmerking. Ik had immers alleen nog maar een LEAO diploma en voor beide instanties moest je toch echt wel Havo of VWO hebben.

Dus, maar weer verder proberen te komen. Dat lukte wel. Eerst de MAVO in een jaar en toen nog twee jaar HAVO. Inmiddels was het wel duidelijk: ik wilde priester worden. En ging naar het Seminarie. Maar er waren ook al contacten met kloosters: de Paters van de Slangenburg, de Dominicanen in Huissen..... Zou het kloosterleven iets zijn?

Er volgende intensieve jaren: een klein jaar oriëntatie in de Slangenburg, een vervolg van de theologie studie in Utrecht en wonend in het Ariënsconvict en uiteindelijk toch een intreden bij de Dominicanen in Huissen. Mijn studie verhuisde mee naar de Universiteit van Nijmegen. Maar niet voordat ik eerst een half jaar op de Filippijnen heb gewoond en gewerkt te midden van enkele christelijke basissgemeenschappen.

Na mijn noviciaat gingen we als studenten in Utrecht wonen. Mijn studie had ik inmiddels beëindigd en ik wilde gaan werken in de gezondheidszorg en tijd over hebben voor een andere passie: het theater. Ik kwam in dienst bij de Thuiszorg en deed daarnaast een deeltijd opleiding theater aan het Rotterdams Centrum voor Theater.

Een keuze voor het leven om bij de Dominicanen te blijven, bleek op dat moment toch te moeilijk en ik besloot mijn grote professeie uiteindelijk niet te doen. Ik verliet de orde weliswaar officieel, maar ben er nooit echt weg geweest.

Het werk in de Thuiszorg beviel goed maar het theater én de muziek bleven trekken. Ik ging acteren, regisseren, werkte voor film en televisie en bleef dirigent. Dat is, met uitzondering van mijn Filipijnse tijd nooit weggeweest. Ik dirigeerde koren in de parochies in Amersfoort, Zeist, 't Goy en Wageningen.

In 2001 kwam het verzoek van Henk Jongerius uit Huissen of ik af en toe beschikbaar was om in te vallen als organist of dirigent van de kloostercantorij. Dat wilde ik maar al te graag. Al was het alleen maar omdat ik weer in de omgeving kwam waar ik me ooit als een vis in het water had gevoeld. Dat kwam weer terug.

We besloten naar Huissen te verhuizen en in 2004 ben ik Henk opgevolgd als cantor/koorleider van de kloosterkapel. In datzelfde jaar besloot ik naar het Conservatorium in Zwolle te gaan, om bij o.a. Jos Leusink te gaan studeren. Een paar jaar daarna ging ik naar Duitsland om in het bisdom Münster mijn kerkmuzikale opleiding te voltooien.

In 2005 deed ik opnieuw professie bij de Dominicaanse Lekengemeenschap. Ik was weer thuis bij de Dominicanen en..... in Huissen. De (Dominicaanse) kerk is rond.

Vanaf januari dit jaar ben ik niet alleen in dienst van de Dominicaanse Gemeenschap als kerkmusicus, maar ook bij het Dominicanenklooster. Daar ben ik stafleid en programmacoördinator voor liturgie, muziek en cultuur. Tot mijn taken behoren o.a. het organiseren van concerten, voorstellingen, het leiden van studie- en lieddagen, het geven van cursussen en alle andere activiteiten rond bezinning, spiritualiteit, liturgie, muziek en cultuur.

Als kerkmusicus leid ik de Kloostercantorij die iedere zondag (en dat al meer dan 40 jaar) zingt in de liturgie. Met daarnaast nog de grote liturgische feesten en bijzondere vieringen van rouw en trouw. De cantorij repeteert iedere woensdagavond, vakantie of geen vakantie.

Sinds twee jaar bestaat in het klooster ook Capella Phos Hilaron, een vocaal ensemble dat de ontmoeting zoekt tussen de liturgische muziek uit het Oosten en Westen. De composities van André Gouzes vinden bij dit koor een warm welkom.

Verder dirigeer ik het Nijmeegs Byzantijns Koor dat eenmaal per maand in Nijmegen de Byzantijnse Liturgie viert en zingt en in Groessen het Herenkoor dat zich toelegt op het Gregoriaans.

Een tijd heb ik deel uit gemaakt van het bestuur van het Centrum voor de Kerkzang en van de redactie van VIEREN. Nu ben ik bestuurslid van het ISOK en lid van de 'liturgiekamer' van het Byzantijns Netwerk dat in september van dit jaar is opgezet.

En.....ik ben lid van de KDOV.

'Hoe kijk je eigenlijk aan tegen de KDOV?' vroeg het bestuur mij een tijdje geleden. Een waardevol boek, maar met veel stof er op. Wordt het niet hoog tijd dat het stof er af wordt geblazen en we de waarde van het boek opnieuw weer ontdekken?

Volgens mijn bescheiden mening is dat niet alleen zinvol, maar hoogst noodzakelijk. De kerkmuziek in Nederland verkeert in zeer zwaar weer. Studenten kerkmuziek zijn op één hand te tellen en in verschillende parochies wordt het steeds moeilijker om dirigenten en organisten te vinden. En als ze te vinden zijn, hebben ze weinig of niets met kerkmuziek of liturgie. Dat baart me grote zorgen.

Mijn grote betrokkenheid en mijn zorgen om de toekomst van de kerkmuziek in Nederland zijn mijn drijfveren om lid te zijn van de KDOV en om te kijken of we binnen onze vereniging niet meer zouden moeten en kunnen doen. Ik wil me daar van harte voor inzetten, daar tijd voor vrij maken en energie aan te

geven. Het boek is het waard om gelezen te worden en verder te vertellen. Alleen..... de stof moet er af. Wie helpt?

Bernard Bartelink 80 jaar

Bernard Bartelink Foto: GC

Het is hem niet aan te zien en het blijkt evenmin uit de manier waarop zijn dagen nog zijn gevuld met allerhande werk, maar Bernard Bartelink heeft op 24 november de leeftijd van 80 jaar bereikt. Hij is één van de vele voorbeelden die aantonen dat het vak musicus een heel gezond vak is.

Hij stamt dan ook uit een sterk geslacht van mensen voor wie hard werken, ook op hoge leeftijd, niets bijzonders is. Zijn broer Gerard, ruim vijf jaar ouder dan hij, classicus van beroep, is pas dit jaar opgehouden met les geven in Rolduc en 's-Hertogenbosch, maar verdiept zich nog steeds in de meer wetenschappelijke kanten van zijn vak.

Bernard Bartelink begon al vroeg te musiceren. Als zesjarige leerde hij tegelijk met de letters van het alfabet ook de noten a, b, c en wat er op volgde. Hij ging ook zingen op het kerkkoor, als alt, waardoor hij de gecompliceerdheid van meerstemmige muziek gauw leerde doorgronden. Als negenjarige begeleidde hij diverse keren het lof en drie jaar later begon hij aan een serieuze studie piano, orgel en theoretische vakken onder leiding van Karel Jacobs. "Een uitstekend pedagoog" licht Bartelink toe, "die me een heel degelijke en praktische ondergrond heeft geboden".

Omdat zijn vader er op stond dat hij zijn gymnasiumdiploma zou halen ging de jonge student pas na dat eindexamen naar de toenmalige Kerkmuziekschool in Utrecht, waar hij werd toegelaten tot het tweede jaar en orgelles kreeg van Albert de Klerk. De befaamde pater Caecilianus Huigens, directeur van het instituut, was van mening dat de geestelijke vorming van zijn studenten minstens zo belangrijk was als de muzikale en had daarom aanvankelijk

bezwaar tegen dat instappen in het tweede jaar, maar dit gebeurde uiteindelijk toch.

Met de opvolger van Huigens, de Jezuiet Jan Vollaerts, kon Bernard Bartelink uitstekend overweg. Deze man keek verder dan zijn neus lang was en verdiepte zich onder meer in de interpretatie van het ritme in het gregoriaans, waarover hij ook heeft gepubliceerd.

Na twee jaar in Utrecht te hebben gestudeerd ging Bartelink naar het conservatorium in Amsterdam en kwam als leerling van Anthon van der Horst in het vierde studiejaar terecht. Na zijn eindexamen in 1952 behaalde hij, twee jaar later, de Prix d'Excellence en studeerde hij drie jaar compositie bij Leon Orthel.

Ook kreeg hij in Parijs onderricht van Gaston Litaize, die hem heel veel heeft geleerd.

Bernard Bartelink Foto: GC

In die tijd ontstond de Toccata voor orgel. In de acht jaar dat Bartelink het schoolkoor en schoolorkest van het college Fons Vitae in Amsterdam leidde componeerde hij voor het orkest een Gailliarde en Pavane.

Als voorbereiding op het Haarlemse Improvisatieconcours nam hij improvisaties bij Cor Kee, die hij bestempelt als een van de beste leraren die hij ooit heeft gehad. "Hij kon mensen waar het zo op het eerste gehoor niet in leek te zitten toch tot improviseren krijgen, en mensen die wel talent hadden kon hij opstuwen tot grote hoogten" zegt Bartelink. In ieder geval schreef hij het concours van 1961 op zijn naam en heeft hij ook in zijn concertpraktijk vaak blijk gegeven van zijn grote vaardigheid in de improvisatiekunst.

Tot wapenfeiten uit die tijd behoren ook de integrale orgeluitvoeringen van Bach's Wohltemperierte Klavier en de Kunst der Fuge.

Na een dienstverband van 5 jaar in de Amsterdamse Chassékerk werd Bartelink organist in de Obrechtkerk, waar hij werkte met uitstekende dirigenten als Jan Bank, Thom Bollen en Paul Hameleers. In (kerk)muzikaal opzicht waren dit vruchtbare jaren, maar toen in 1971 de functie van organist aan de Haarlemse kathedraal vacant raakte voelde Bartelink zich geroepen te solliciteren, zeker omdat in die tijd het imposante orgel uit de Willibrordus buiten de Veste daar geplaatst werd. Bartelink werd benoemd en was daar bijzonder gelukkig mee. De kerkmuzikale praktijk in de kathedraal, waar door

het kathedrale koor op hoog niveau gezongen werd en waar zowel Latijnse als Nederlandse gezangen klonken, sprak hem aan. Bovendien bood het Willibrordusorgel de mogelijkheid tot het organiseren van een stevige concertserie, wat vanaf 1974 resulteerde in de zaterdagmiddagconcerten die nog steeds van april tot en met september worden gegeven. Ook werd een César Franck Concours georganiseerd dat, ook nog steeds, om de drie jaar plaatsvindt.

Bartelink bleef aan de kathedraal verbonden tot 1999, wat overi-

Bernard Bartelink Foto: GC

gens niet betekent dat hij daarna de voeling met de kerkmuzikale praktijk kwijtraakte. Hij vervangt nog geregeld op zijn vertrouwde plek de huidige titularis Ton van Eck. Ook in de Haarlemse Sint Josephkerk is hij nog wel eens tijdens de hoogmis achter de klavieren te vinden. Je kunt dus wel zeggen dat de werkzaamheden van Bartelink primair in het teken staan van een leven lang kerkmuziek beoefenen.

Als docent hoofdvak orgel was hij werkzaam aan het Instituut voor Kerkmuziek in Utrecht en aan de conservatoria in Enschede en Amsterdam.

Dat hij daarnaast een uitgebreide concertpraktijk opbouwde die tot op de dag van vandaag nog floreert, is algemeen bekend. Als hoogtepunten noemt hij een tournee van twee maanden door Nieuw – Zeeland, tot twee keer toe, en een optreden als jurylid bij een concours in Kazan (800 kilometer ten oosten van Moskou). Hij gaf ook een concert op het aldaar aanwezige Flentrop – orgel en verzorgde lessen in improvisatie en literatuurspel, onder andere met composities van Sweelinck.

In de Dom in Riga (Letland) bespeelde hij het prachtige Walcker – orgel vlak voor de 'Wende'. Men vroeg hem hoe hij het vond om op het grootste orgel van de Sovjet Unie te spelen, waarop hij antwoordde dat muziek een internationale taal is die verbreedert.

Hoogtepunten uit zijn tijd in de kathedraal waren het Drie Koren Festival, waarvoor hij zijn Festival Mass componeerde die ook in Engeland is uitgevoerd. Aan het ieder jaar gehouden Festival of Nine Lessons and Carols in de Kersttijd bewaart hij eveneens goede herinneringen, evenals aan de door het jongenskoor uitgevoerde Missa Brevis van Benjamin Britten.

In 1996, in het Diepenbroek – jaar, begeleidde Bartelink twee maal de Missa in Die Festo van deze componist, benevens het Memorare en andere vocale composities. Het is een schat aan herinneringen en ervaringen, die Bartelink met animo weet te vertellen en die hem kenschetsen als een musicus pur sang, voor wie het orgelspel, zowel in kerkelijke zin als in concertvorm, de rode draad in zijn leven uitmaakt.

Code-X Music: Lidmaatschap en nieuws

Code Music bestaat 5 jaar. Mede dankzij de steun van leden en dankzij de inzet van vele vrijwilligers kan Code Music haar werk doen als hart van een levendige en vruchtbare webcommunity. Code Music heeft geen vaste bron van inkomsten. Om te blijven bestaan is de steun van leden, donateurs en fondsen onontbeerlijk. Daarom doe ik een beroep op de besturen van parochies en koren om Code-X Music met een lidmaatschapsbijdrage of donatie in de lucht te houden.

Op 27 november vieren we het eerste lustrum en houden we 'Open Huis' aan de Goilberdingerstraat 32 te Culemborg. Leden zijn van harte welkom. Het programma begint om 15.00 uur en eindigt rond 21.00 uur met om 18.00 uur een warme maaltijd en volop levendige muziek. We presenteren dan ook de agenda voor kinder-, jongerenkoren en middenkoren in 2010.

Informatie over onze projecten, diensten en producten vind je op:

www.code-music.nl. De website wordt de komende maanden grondig vernieuwd: meer interactie, meer muziek, meer suggesties voor liturgie en koorzang. Op 27 november hopen we een geheel vernieuwde website te kunnen presenteren. Ook vind je op de website al het nieuws over onze activiteiten in Suriname. Na een geslaagd 'music camp' is Albert Arens begonnen met de kathedrale koorschool van 60 kinderen en te scholen koorleiders. Zie: <http://suriname.code-music.nl/>

Onlangs is op de zangdag in Zwolle een nieuwe bundel met liederen voor jongerenkoor gepresenteerd: Sporen naar God 3. Via de webwinkel kunnen leden deze bundel met korting bestellen.

Om deze activiteiten te kunnen doen doe ik een beroep op uw betrokkenheid met het verzoek uw jaarlijkse ledenbijdrage over te maken op rek. 4553912 van Code-X te Culemborg o.v.v. contributie Code Music 2009 en de naam van het koor of organisatie. De gevraagde bijdrage is € 50,- per koor, organisatie of persoon, maar mag ook meer zijn. Mogen wij op jullie bijdrage rekenen?

Alle goeds en hartelijke groet, mede namens bestuur, medewerkers en vrijwilligers van Code-X, Willem de Boer.

Agenda

Voor onze uitgebreide agenda verwijzen we naar onze website: www.kdov.nl. Graag zien we uw agendaberichten, concertaankondigingen, jubilea etc. tegemoet: webmaster@kdov.nl. (BH; december 2009)

Berichten

Presentatie van de CD: Paul Houdijk aan het Maarschalkerweerd-orgel van de Ste. Catharinakathedraal te Utrecht.

Op zaterdagavond 31 oktober jl. presenteerde onze voorzitter Paul Houdijk zijn CD onder genoemde titel. Hij had ervoor gekozen om de presentatie te combineren met de eucharistieviering. Tijdens de goed bezochte mis speelde hij enkele werken van de CD. Deze kregen daardoor meer betekenis dan wanneer zij gewoon tijdens een concert zouden hebben geklonken. Dat golt bijvoorbeeld voor het 'Priere' van Jaak Nikolaas Lemmens. Dit op zichzelf toch al wonderschone werk kreeg nu nog een extra dimensie doordat het klonk terwijl men ter communie ging. Het daarop volgende 'Salve Regina' van Jean Langlais gaf het moment van verstillen en gebed na de communie nu nog meer diepte. Ook konden we nu iets ervaren van het orgel dat niet op de CD te horen is: de begeleiding van de zang. Paul Houdijk deed dat geheel in de stijl van het orgel, op een zodanige manier dat de zang goed werd ondersteund zonder deze te overheersen. Zijn mooie grondstemmenregistraties en sobere maar doeltreffende harmonieën ondersteund door een sonoor pedaalgebruik, dit alles was hier debet aan. De meer concertante werken van de CD klonken na afloop van de mis in een aansluitend kort orgelconcert. Er werden twee composities van Charles Alexis Chauvet, een Parijse tijdgenoot van Franck, ten gehore gebracht. Tot slot kwam Franck zelf aan bod met zijn 'Troisieme choral' dat zeer indringend werd vertolkt.

(Van het 'Allegro maestoso' van Chauvet is een filmpje op Youtube geplaatst, dat te vinden is onder de trefwoorden: Chauvet organ.)

Vervolgens richtte Paul Houdijk enkele woorden tot de aanwezigen. Deze handelden over de verschillende orgeltypen, de essentie van het Katholieke romantische orgel, en de dienstbare liturgische functie van het orgel en de organist. Daarna overhandigde hij het eerste exemplaar van de CD aan pastoor N.M. Schnell, plebaan van de kathedraal. De laatste sloot het gebeuren af met enkele lovende woorden gericht aan onze voorzitter, waar na er tijdens een gezellig samenzijn nog een goed glas kon worden gedronken. (BH; november 2009)

Liederencanon nodig voor jeugd

Er is dringend behoefte aan een liederencanon voor het onderwijs, zodat kinderen weer bijvoorbeeld het Wilhelmus en klassieke kerstliederen leren

zingen. Deze oproep doet kerkmusicus Chris van Bruggen. Volgens Van Bruggen holt het muziekonderwijs op scholen achteruit. Steeds vaker gebruiken leerkrachten karaoke CD's van louter moderne liedjes. Het gevolg is dat kinderen vaak liederen die tot het collectieve geheugen horen, niet meer kunnen meezingen. (BH; Leeuwarder Courant; 1 december 2009)

Gregoriaans handschrift Laon 239 nu online

Het gregoriaanse handschrift Laon 239 is sinds kort online op: <http://manuscrit.ville-laon.fr/oeb/Ms239/>. Het handschrift Laon is bekend van de neumen in het Graduale Triplex (GT) die zijn weergegeven in zwart boven de balk met de kwadraatnoten.

In het GT staat in een kader aan het begin van elk propriumgezang een tabel met (meestal) in het bovenste vak het paginanummer van het Laon manuscript vooraf gegaan door een letter L. Door nu bij dit L-nummer 5 op te tellen vindt u het paginanummer dat u kunt gebruiken om de desbetreffende pagina rechtstreeks op de website te vinden. (BH; september 2009)

Elke zondag Tridentijnse mis in Willibrordkerk Utrecht

Iedere zondag om 17.30 uur is er in de Sint Willibrordkerk in de Utrechtse binnenstad een Tridentijnse Hoogmis met gregoriaanse zang. Na een proefperiode, waarin één keer per maand een Tridentijnse Hoogmis werd gecelebreerd op het tijdstip van de reguliere Hoogmis, is onlangs gekozen voor een wekelijks vast tijdstip. Met dit aanbod hoopt de Willibrordkerk een regiofunctie te kunnen vervullen voor gelovigen die de Mis volgens de buitengewone vorm van de Romeinse Ritus willen bijwonen. Dat meldt het aartsbisdom Utrecht op zijn website. (BH; oktober 2009)

Landelijke opleiding tot orgeladviseur nu officieel

Een orgeladviseur, dat is iemand die kerken begeleidt bij het restaureren en het nieuw aankopen van orgels. Een serieus vak dus, vonden ze bij het College voor orgeladviseurs Nederland, en de Rijksdienst voor monumenten. Daarom riepen ze een opleiding in leven: de Landelijke Opleiding tot Orgeladviseur oftewel de LOTO.

De opleiding bestond al even, maar is sinds kort officieel geworden. Iedereen die goed orgel speelt en een behoorlijke kennis van orgels heeft kan zich aanmelden. Na een intakegesprek wordt gekeken waar de hiaten in de kennis zitten en hoe die kunnen worden opgevuld. Vooral veel zelfstudie dus, en hoe lang de opleiding duurt, ligt er maar net aan hoeveel je al weet. Met het diploma kun je aan de slag als orgeladviseur bij bijvoorbeeld de Katholieke Klokken- en Orgelraad of de Commissie Orgelzaken van de Protestantse Kerk in Nederland. (BH; Radio4/viertaktarchief; oktober 2009)

Kathedraal vervuld van muziek: Eerste uitvoering nieuwe mis

Honderden kerkkoorleden en andere belangstellenden waren zaterdag 3 oktober bijeen in de Sint-Bavokathedraal in Haarlem om de viering van het 450-jarig bestaan van het Bisdom Haarlem-Amsterdam een muzikaal accent te geven. Het middenschip was voor meer dan de helft bezet door het Jubileumkoor, samengesteld uit 280 leden van kerkkoren uit het hele bisdom. Er was zelfs een kerkkoor uit Wateringen (bisdom Rotterdam) gekomen om mee te doen aan de repetitie en de eerste uitvoering van de Nicolaasmis van Jan Valkestijn. Hij schreef dit gezongen ordinarium in opdracht van de bisschop van Haarlem-Amsterdam, mgr. J.M. Punt, ter gelegenheid van het bisdomjubileum.

Voordat de pontificale eucharistieviering begon hadden de koorleden er al de nodige uren opzitten, want er moest natuurlijk flink geoefend worden om deze driestemmige compositie naar behoren uit te kunnen voeren. Ze werden echter goed verzorgd, want het bisdom zorgde voor koffie, thee en broodjes. Toen om precies 15.00 uur de bisschop en de concelebranten in een processie binnentraden werden zij muzikaal begeleid door een plechtstatige Intrada Pontificalis, eveneens voor deze gelegenheid gecomponeerd door 'huiscomponist' mgr. drs. Jan Valkestijn en gespeeld door een koperkwartet en organist Ton van Eck op het grote Willibrordorgel. Aansluitend klonk massaal het lied 'Dankt, dankt nu allen God', waarmee direct de toon werd gezet voor deze jubileumviering, waarin dankbaarheid de boventoon voerde.

Op de geëigende plaats in de liturgie werden de diverse onderdelen van de Nicolaasmis uitgevoerd. De componist zelf schaarde zich als erekanunnik van het kathedraal kapittel in de kring van concelebranten. Ondanks enkele onvolkomenheden waren veel aanwezigen onder de indruk van deze nieuwe compositie en enkele dirigenten lieten na afloop weten deze mis ook in hun eigen parochie te gaan uitvoeren. Daarmee gaven ze gehoor aan de oproep die plebaan H.J. van Ogtrop deed in zijn preek. Hij refereerde aan de bekende psalmwoorden 'Zingt voor de Heer een nieuw lied' en riep de koren op om naast het vertrouwde repertoire ook steeds nieuwe klanken in de liturgie toe te laten.

Twee koren uit ons bisdom lieten zich nog afzonderlijk horen: een aantal leden van het Tiener- en het Middenkoor van de Andreasparochie uit Almere Buiten zong 'Halleluja. Uw woord doet goed' (Valkestijn) en het Thomaskoor uit Huizen bracht tijdens de communie het motet 'Juicht voor de Heer alle landen' (Strategier) ten gehore.

Bisschop Jozef Punt dankte aan het einde van de viering alle aanwezigen voor hun inzet op deze dag, maar ook voor alles wat zij in hun eigen parochie doen om de lofzang gaande te houden. Daarna mocht hij het zelf het laatste onderdeel van de Nicolaasmis zingen: de pontificale zegen.

Tot slot werd de kathedraal nog eenmaal tot in de gewelven vervuld met zang, orgelspel en kopergeschal in het majestueuze slotlied 'Wij zijn uw volk, wij zijn door U gedragen'. Beter kon deze jubileumviering niet eindigen!

De bladmuziek van de Nicolaasmis is verkrijgbaar bij Annie Bank Edition te Amstelveen: www.anniebank.nl of 020 441 22 02.
(BH; Nieuwsbrief NSGV-Bisdom Haarlem-Amsterdam; oktober 2009)

Concours voor kinderkoren

Dirigenten en besturen van kinderkoren kunnen op korte termijn informatie tegemoet zien over het Concours voor kinderkoren, dat op zaterdag 13 maart 2010 gehouden zal worden in Haarlem. Kinderkoren uit de bisdommen Haarlem-Amsterdam, Rotterdam en Utrecht kunnen dan in aanmerking komen voor een prijs (bestaande uit een beker en een geldbedrag) en zullen in ieder geval een geweldig zangfeest beleven.

(BH; Nieuwsbrief NSGV-Bisdom Haarlem-Amsterdam; oktober 2009)

Zingen met je ziel

De abdij van Egmond biedt in januari een cursus 'contemplatief zingen' aan. Psalmen uit het Abdijboek – die voor een deel ook te vinden zijn in de gangbare zangbundels – staan hierin centraal. De cursus bestaat uit drie lesdagen in 2010 (zaterdag 9/1, 23/1 en 13/2), steeds van 10.30 tot 16.00 uur. De cursusleider is br. Adri Kortekaas OSB. Nadere informatie:

www.abdijvanegmond.nl of (072) 506 14 15. (BH; Nieuwsbrief NSGV-Bisdom Haarlem-Amsterdam; oktober 2009)

Nederlands Gregoriaans Festival - Ravenstein

Het Nederlands Gregoriaans Festival biedt een open podium aan alle schola's en koren die zich willen presenteren met gregoriaanse muziek. In Nederland wordt veel gregoriaans gezongen. Het festival is de unieke gelegenheid om mee te maken hoe veelzijdig en vrolijk deze zang is. Het festival geeft een impuls aan de opleving van het gregoriaans in Nederland. Bovendien helpt het gregoriaans zoekende mensen bij spirituele verdieping.

In het weekend van 29 en 30 mei 2010 vindt het derde festival plaats in Ravenstein. Vrouwen en mannen, solisten en ensembles laten een repertoire zien dat verstillend bewerkt en de vraag naar spirituele verdieping voedt. In concerten en workshops, bij de presentatie van de schola's en de viering van de liturgie blijkt dat het gregoriaans door de tijden heen nog springlevend is en mensen diep aanspreekt. Informatie: www.gregoriaansfestival.nl

(BH; Nieuwsbrief NSGV-Bisdom Den Bosch; oktober 2009)

Ook anglicanen zijn popsongs beu

Na gemor onder katholieke priesters beginnen nu ook anglicaanse collega's popsongs bij begrafenissen en trouwerijen beu te worden. Een anglicaanse pastoor in het Engelse graafschap Gloucestershire heeft zelfs een verbod uitgevaardigd.

Volgens de Daily Telegraph heeft pastoor Geoff Stickland moeite de nieuwe mode "te accepteren" die volgens hem niet met godsdienst te maken heeft. De

trend is vooral gezet door de uitvaart van prinses Diana in 1997 waarvoor popartiest Elton John het lied Candle in the Wind herschreef.

"Er klopt iets niet", aldus Stickland, als de kist de kerk verlaat terwijl Frank Sinatra's "I did it My Way" weerklinkt. De priester nam de stap na een hartenkreet van zijn collega Ed Tomlinson die kort daarvoor in zijn weblog had geschreven zich als priester een volkomen buitenstaander te voelen als het verzamelde kerkvolk Tina Turner of Frank Sinatra meezingt. (BH; Katholiek Nieuwsblad; 3 november 2009)

Wardcursus Roermond 2010

Decennia lang heeft vanuit Roermond het Ward Instituut (later: Lennards Instituut) een belangrijke stempel gedrukt op het muziekonderwijs in (Zuid-) Nederland in het algemeen en op de muzikale verbinding tussen school en kerk in het bijzonder. Na de inspirerende studiedag, die de Werkgroep Kind-Koor-Kerk van de NSGV Roermond op 29 november 2008 organiseerde, is het plan ontstaan om belangstellende dirigenten van kinderkoren, die graag iets zouden willen doen met gregoriaans, de kans te geven zodanig kennis te maken met de werkwijze van de Wardmethode, dat zij er daarna zelfstandig mee uit de voeten kunnen. Met de Wardmethode raken de kinderen niet alleen vertrouwd met het gregoriaans.

Ook worden het innerlijk gehoor, de muzikale leesvaardigheid en de muzikaliteit gestimuleerd en ontwikkeld door middel van speelse opdrachten, uitdagende oefeningen en afwisselend liedrepertoire.

Ward Centrum Nederland biedt een cursus aan van 8 bijeenkomsten: 9 en 16 januari, 6 en 13 februari, 13 en 27 maart, 17 en 24 april 2010, steeds van 10:00 tot 14:00u. De cursus zal worden gegeven door Wilko Brouwers.

Meer informatie en opgave: <http://www.nsgvroermond.nl> knop: Kind-koor-kerk. (BH; Nieuwsbrief Ward Instituut; november 2009)

Jacob Lekkerkerker wint J.P. Sweelinck-Müllerprijs

Op 7 november won Jacob Lekkerkerker (1975), organist van de Amsterdamse Oude kerk, de J.P. Sweelinck-Müllerprijs, genoemd naar de Amsterdamse organist en componist Jan-Pieterszoon Sweelinck. De jury preeft Lekkerkerker om zijn spel en zijn vernieuwende ideeën: "Hij toonde veel lef en er zaten spannende elementen in zijn voordracht." Naast een geldbedrag van 10.000 euro krijgt de winnaar ook een aantal optredens.

In de finale speelden ook nog twee andere organisten: de Duitse Kirstin Gramlich en de Nederlandse Chiel Jan van Hofwegen.

De J.P. Sweelinck-Müllerprijs werd in 1998 opgericht om jonge organisten met vernieuwende ideeën op weg te helpen en om de brede belangstelling voor het orgel en de orgelmuziek tot stand te brengen en in stand te houden.

(BH; Radio4; Viertaktarchief; november 2009)

Poeldijks Jongeren Koor wint 34ste Jongeren Koren Festival

Op zondag 8 november werd voor de 34e keer het JongerenKoren Festival (JKF) in Poeldijk georganiseerd door Jongerenkoren Westland. Er namen 9 jongerenkoren deel aan het Festival. Niet alleen jongerenkoren uit het Westland, maar ook Berkel en Rodenrijs, Voorhout en Noordwijk, Papendrecht, Nootdorp en Ommoord waren vertegenwoordigd.

Ieder koor mocht drie liederen ten gehore brengen, waarvan één verplicht nummer en twee zelfgekozen nummers. Het thema van de verplichte nummers was 'Suriname' en er kon gekozen worden uit het Surinaamse Onze Vader (Wi bun Tata/ Wi Tata), het nummer Fri, Fri, Fri, (Vrij, Vrij, Vrij) en Som herder ben de (enkele herders waren te Bethlehem).

De liederen werden beoordeeld door een vakjury en een publieksjury, er kon dan ook in beide categorieën een prijs gewonnen worden. De vakjury bestond uit Jos Vranken (dirigent/ organist) en Bert Stolwijk (beleidsmedewerker voor liturgische muziek in het bisdom Haarlem-Amsterdam). Alle koren hebben vol enthousiasme en overgave gezongen en daarmee de jury en het publiek de gehele middag met een gevarieerd programma vermaakt: Engelstalige nummers, popmuziek, mooie, diepzinnige, (kerk)liederen en gebruik van verschillende muziekinstrumenten.

Aan het einde van de middag was het toch aan de jury om te beoordelen welk koor uiteindelijk het beste gepresteerd had. De eerste prijs van de vakjury ging naar het Poeldijks Jongerenkoor en de eerste prijs van de publieksjury ging naar het koor Onderweg uit Papendrecht.

We kunnen, met dank aan de organisatie, terugkijken op een geslaagde muzikale middag en hopen dat volgend jaar, als het festival voor de 35e keer gehouden gaat worden, net zo'n groot succes wordt!!

(BH; Hethelwestland; november 2009)

Tweehonderd kerkkoorjubilaren bijeen in kathedraal

Op zondag 22 november kwamen in de kathedraal tweehonderd Limburgse kerkkoorjubilaren bijeen. Zij ontvingen uit handen van bisschop Frans Wiertz een jubileummedaille van de Nederlandse Sint-Gregoriusvereniging (NSGV). Normaliter worden deze medailles uitgereikt door de plaatselijke pastoor tijdens een huldiging van de jubilerende koorzangers in de eigen kring. Dit jaar was gekozen voor een centrale uitreiking van de medailles door de bisschop. Zo werden tijdens het 450-jarig jubileumjaar van het bisdom ook de kerkkoorzangers eens op een bijzondere wijze in het zonnetje gezet.

Het is een mooie traditie dat elk jaar rond de viering van het Sint-Caeciliafeest de jubilerende koorzangers gehuldigd worden. Aangezien alle kerkelijke zangkoren verenigd zijn in de diocesane afdeling van de NSGV in het bisdom Roermond, bestaat er niet alleen een nauwe band tussen de kerkkoren en de parochies, maar ook tussen de kerkkoren en het bisdom. Om die nauwe band te onderstrepen en om alle jubilerende koorzangers in het bisdom te bedanken voor hun jarenlange inzet voor de kerkmuziek stelde bisschop Frans Wiertz

het zeer op prijs in dit jubileumjaar van het bisdom de onderscheidingen ditmaal zelf aan alle jubilarissen uit te reiken.

Twintig personen ontvingen een NSGV-ereteke in brons, vanwege 12 ½ jaar kerkkoorlidmaatschap. Het zilveren ereteke voor 25 jaar kerkkoorlidmaatschap ontvangen 93 personen en het gouden ereteke (40 jaar lidmaatschap) ontvangen zestig personen. Zeven personen ontvangen een aanvullend insigne voor 60 jaar, één persoon voor 55 jaar en dertien personen voor 50 jaar kerkkoorlidmaatschap. Daarnaast ontvingen drie personen een NSGV-ereteke voor bijzondere verdiensten ten behoeve van de kerkkoormuziek op lokaal en/of plaatselijk niveau.

De centrale uitreiking vond plaats tijdens een speciale gebedsdienst in de kathedraal. Bovendien was er een feestelijke H. Mis met de koorjubilarissen, waarin de bisschoppelijke vicaris voor Liturgie en Kerkmuziek en voorzitter van de NSGV in het bisdom Roermond, mgr. René Maessen, voor ging. Beide liturgische plechtigheden waren voor iedereen vrij toegankelijk.

De NSGV-koorjubilarissendag vond plaats in het kader van het 450-jarig bestaan van het bisdom Roermond. Tijdens het jubileumjaar zijn er tal van activiteiten. (BH; Bisdom Roermond; november 2009)

Priesterstudenten maken gregoriaanse kerst-CD

Drie priesterstudenten hebben een CD uitgebracht met gregoriaanse advent- en kerstzang. De CD, Lux (licht), is opgenomen in de kapel van het grootseminarie van het bisdom Haarlem-Amsterdam in Vogelenzang.

Gino Martina (20), Johannes van Voorst (21) en Sander Zwezerijnen (21) hebben tijdens hun studie alle drie als cantor ervaring opgedaan in het zingen van gregoriaans repertoire. Ook hebben ze uitvoeringspraktijken bestudeerd, en les gehad bij de Benedictijnen in Vaals.

Sander: "Er zijn ook jonge mensen die graag gregoriaans zingen. We wilden een fris geluid laten horen, met wat nieuw elan. Ook hopen we met deze CD de vreugde van kerst uit te dragen: dat Christus het licht is voor alle mensen."

De CD Lux kost € 12,50, verzendkosten € 2,00. Besteladres:

Grootseminarie Sint-Willibrord, Zilkerduinweg 375, 2114 AM Vogelenzang, Tel. 0252 345-345, E-mail: post@tiltenberg.org

(BH; Persdienst Bisdom Haarlem/Wim Peeters; november 2009)

Why do God's people sing?

Onder deze titel geeft componist/tekstschrijver John Bell van de Iona Community (IC) in januari a.s. in een viertal plaatsen in Nederland een bijzondere workshop. Bell deed vrijwilligerswerk in Londen en Amsterdam, is als predikant bevestigd in de Church of Scotland, maar nu is hij fulltime als dichter-componist verbonden aan de Iona Community. Lieder van de IC zijn inmiddels in Nederland uitgebracht door uitgeverij Gooi en Sticht. In het nieuwe Liedboek voor de Kerken, dat in 2012 zal verschijnen, zullen ook enkele Iona-liederen worden opgenomen, die zijn geschreven door John Bell. Op deze avonden legt hij uit wat kenmerkend is voor de liedtraditie van de

Community en studeert hij op aansprekende wijze liederen in met de aanwezige gasten.

Data: maandag 11 januari 2010 in de Koningshof in Doorn om 20.00 uur; dinsdag 12 januari 2010 in de Doopsgezinde Kerk in Leeuwarden om 19.30 uur; woensdag 13 januari 2010 in de Paaskerk in Oss om 20.00 uur en op donderdag 14 januari 2010 in de Bethlehemkerk in Hilversum vanaf 19.45 uur. De toegang is gratis. Wel hopen we dat de aanwezigen hun waardering willen laten blijken door een vrijwillige bijdrage in de kosten. Op alle avonden is een vertaler aanwezig. (BH; november 2009)

Kerken zijn slordig met muziek en musici

De opleiding voor kerkmusici is "hevig verouderd", zegt theologe Mirella Klomp. Een kerkmusicus wijst erop dat kerken niet in muziek investeren en het overlaten aan goedwillende hobbyisten.

Kerkmuziek is een hachelijk en gevoelig onderwerp binnen de kerken. Het beleid is vooral gericht op praktische invulling van het rooster voor de muzikale begeleiding van kerkdiensten. Door een groeiend tekort aan beroepsorganisten en steeds minder binding aan het orgel als instrument voor de begeleiding van de gemeentezang is er een toename van amateurmusici binnen de kerken. Vanuit de landelijke deputaten kerkmuziek, dienstencentra of het bureau kerkmuziek worden pogingen ondernomen om amateurmusici enige scholing bij te brengen of tenminste enige notie van het kerkelijk jaar.

Onomkeerbaar

Er vindt op dit moment een evangelicale omslag plaats binnen heel kerkelijk Nederland. Waar eenmaal in de kerkdiensten de opwekkings- en aanbiddingsmuziek met bijbehorende band en entertainmentcultuur zijn intrede doet, krijgt de gemeente een andere 'sound'. Daar legt Mirella Klomp terecht de vinger bij. Het kiezen van een andere 'sound' kan een onomkeerbaar proces worden binnen een gemeente, waardoor de binding aan de kerkmuziektraditie het gevaar loopt verloren te gaan. Kerkmuziek is, afgezien van de psalmen en gezangen in de liturgie, vooral te vinden op concertpodia in plaats van in onze kerkdiensten, waarbij de lutherse diensten een gunstige uitzondering vormen. Dat het zover is gekomen, hebben de kerken zelf laten gebeuren. Kerkmusici zijn schnabbelaars geworden, die voor hun boterham van allerlei kleine baantjes moeten leven. Kerken hebben blijkbaar geen behoefte meer aan kerkmuziek en willen er (nog) niet of niet meer in investeren. Ze weten niet wat voor schatten en wat voor godsbeelden ze hiermee overboord zetten of al hebben gezet.

Incidenteel zijn er kleine initiatieven, maar structureel is er in Nederland breedkerkelijk nauwelijks interesse voor opleiding van kerkmusici. Feitelijk is de kerkmuziek, uitgezonderd de lutherse kerken en enkele individuele kerken, op dit moment structureel overgeleverd aan goedwillende amateurs. Dit alles ondanks de inspanningen van de Interkerkelijke Stichting Opleiding Kerkmuziek (vanuit de PKN en Rooms-Katholieke Kerk).

Doorsnee-kerklid

Wat kan een doorsnee-kerklid doen om in zijn kerk de kwaliteit van de muziek te bewaken? Doorgaans niet veel. Grotendeels doordat de macht ontbreekt, of de interesse. Vaak ligt de opleiding van musici en de bewaking van de kwaliteit van de muziek buiten de opdracht van de plaatselijke liturgie- of orgelcommissie. Wil een kerklid dit plaatselijk aan de orde stellen, dan levert dit doorgaans weinig op zolang er nog geen landelijke inkadering of kerkelijke cultuur is waarbij de opleiding van musici en de bewaking van de kwaliteit gedragen wordt. Daar komt bij dat de plaatselijke liturgiecommissie te vaak van samenstelling verandert om op termijn een consistent beleid te ontwikkelen. Ook de leden van deze commissies zijn doorgaans geen deskundigen, maar goedwillende hobbyisten.

Alles heeft zijn prijs. Dat geldt niet alleen voor predikantenopleidingen. Als daarin niet wordt geïnvesteerd, gaat het vroeg of laat niet goed met wat je 'te horen krijgt'. Dat geldt ook voor de kwaliteit van de muziek en de musici.

Dat veel kerken een evangelicale omslag meemaken, heeft niet alleen te maken met de gemakkelijke aansluiting van de evangelische cultuur bij de seculiere, ons omringende geluidscultuur. Het heeft er ook mee te maken dat kerken verzuimd hebben hun kerkleden liefde voor hun eigen muziek bij te brengen en te investeren in jonge kerkmusici. Jongeren met muzikale kwaliteiten zoeken dan in een andere, al dan niet kerkelijke, omgeving hun dagelijks brood, waarmee hun talent voor de kerken verloren gaat.

Waarom zijn we wel trots op onze orgels, onze kerkgebouwen en conserveren we die zorgvuldig en houden er landelijke acties voor? Kerkmuziek is de verklanking van eeuwen kerk-zijn, van eeuwen geloven en belijden. Door de kerkmuziek worden de mensen aan de God van al die geslachten vóór hen verbonden. Voor kerkmuziek is onthaasting, geduld, ambacht, kwaliteit en aandacht nodig. Ria Havinga is semiprofessioneel kerkmuziekzanger. (BH; Nederlands Dagblad/Ria Havinga; 23 november 2009)

Installatie Kathedraal Jeugdkoor bisdom Paramaribo

Op zondagochtend 29 november om 8.00 uur is in Paramaribo het Kathedrale Jeugdkoor geïnstalleerd.

Het koor verzorgde deze zondag voor het eerst de muzikale omlijsting van een liturgische viering. Mgr. W. De Bekker, Bisschop van Paramaribo, ging voor in de plechtige H. Mis en zegende het koor en begeleiders in. Daarna ontvingen de zestig koorleden hun koormantels.

Het Kathedrale Jeugdkoor bestaat uit zestig kinderen, variërend in leeftijd van 8 tot 12 jaar. Sinds oktober van dit jaar volgen zij lessen op de Kathedrale Koorschool Suriname. De kinderen zijn in opleiding om vieringen van hoog muzikaal niveau in de Petrus & Paulus Kathedraal te zingen wanneer deze

heropend wordt. Daarnaast biedt het Kathedrale Koor Surinaamse componisten de kans eigen composities op hoog niveau te laten uitvoeren. Het koor zal daarmee een ambassadeursfunctie voor de Surinaamse cultuur gaan vervullen en een grote stimulans zijn voor de jeugdzang in Suriname zelf.

De opbouw van de Koorschool is onderdeel van het Twinningproject 'Tools for Community Development' van Code-X Music. Voor dit project verblijft dirigent en projectleider Albert Arens in Suriname. Hij leidt tevens een team van koorleiders op voor de Koorschool. Albert Arens is dirigent van jongerenkoor Sint Willibrordus in Bodegraven. Afgelopen zomer zijn verschillende jongeren uit bisdom Rotterdam in Suriname geweest om jongeren muziekles te geven.

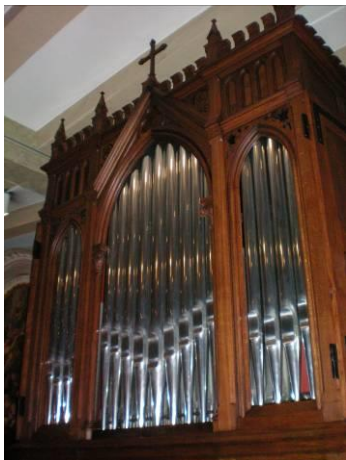
De installatie vond plaats op zondag 29 november om 8.00 uur in de St. Alfonsuskerk, Verlengde Keizerstraat 65, Paramaribo.
(BH; Bisdom Rotterdam; november 2009)

Orgelbouwnieuws

De lotgevallen van een Amsterdams Cavaillé-Coll-orgel

René Verwer

Cavaillé-Coll orgel H.H. Joannes & Ursulakerk te Amsterdam Foto: RV

In september j.l. werd in de H.H.-Joannes en Ursulakerk op het Begijnhof te Amsterdam het Cavaillé-Coll-orgel geplaatst, dat in 1879 was vervaardigd voor het 'Rooms Catholijk Gesticht van Liefde Sint Bernardus' aan de Oude Turfmarkt (tegenover het Rokin ter hoogte van de Munttoren). Vanaf 1915 stond het instrument in de kapel van het Verzorgings- en Verpleeghuis Bernardus aan de Nieuwe Passeerdersstraat in de hoofdstad, totdat een felle brand op 5 december 2006 het orgel zwaar beschadigde. De herstelwerkzaamheden en de overplaatsing werden door Adema's Kerkorgelbouw te Hillegom uitgevoerd.

De Franse orgelmaker Aristide Cavaillé-Coll kreeg in 1878 opdracht voor de levering van een klein serieorgel aan het gesticht. Drie jaar eerder had hij een groot concertinstrument in het Paleis voor Volksvlijt geplaatst (sinds 1924 in de Philharmonie te Haarlem), waarbij de gebroeders Petrus en Lambertus van Ogtrop nauw waren betrokken. Hun broer Leonardus, in hetzelfde jaar

benoemd tot regent van het Gesticht van Liefde, beijverde zich om voor de kapel eveneens een orgel uit het beroemde Parijse atelier te bemachtigen. Op 16 december 1878 stuurde Cavallé-Coll een offerte voor een 'orgue d'occasion' van zes stemmen (Montre 8', Salicional 8', Bourdon 8', Prestant 4', Doublette 2' en Basson et Hautbois 8' B/D, aangehangen pedaal C-c⁰), maar men wilde een groter instrument met meer klankmogelijkheden.

Ook de tweede offerte, waarvan de prijs 2000 fr hoger lag dan de oorspronkelijke 4000 fr, werd niet aanvaard. Uiteindelijk koos men voor het model 4A uit het werkplaatsboek van de firma (overeenkomend met nr. 17A resp. 5 uit de firmacatalogi van 1889 en 1891), met kasnummer 13, de prijs bedroeg 8000 fr. De dispositie hiervan luidde:

Clavier:	Montre	8 pieds
	Bourdon	8 pieds basse [C-h ⁰]
	Flûte harmonique	8 pieds dessus [c ¹ -f ³]
	Voix céleste	8 pieds [c ⁰ -f ³]
	Prestant	4 pieds
	Doublette	2 pieds
	Trompette	8 pieds
	Hautbois	8 pieds dessus [c ¹ -f ³]
Pédale	En tirasse (20 notes)[C-g ⁰]	
Pédale de combinaison	Appel et renvoi Trompette	

Van dit model zijn er van 1866 tot 1893 33 gemaakt. De keuze tussen 4A en 4B behelsde de toevoeging van een zwelkast en/of een vrijstaande speeltafel. Wat betreft de kas was er een ruime keuze; blijkens het werkplaatsboek werden meubels geleverd met 14 tot 35 frontpijpen. Het Amsterdamse orgel had de claviatuur aan de rechterzijde. Het bezat geen zwelkast maar er waren luiken aan de voorzijde aangebracht (deze keerden bij de laatste restauratie terug).

Hoewel de Franse diplomaat Charles-Marie Philbert (1826-1894) bij de bouw van de andere Cavallé-Coll-orgels direct betrokken was, liep zijn bemoeienis hier via Jos. Verheijen en Pierre Veerkamp (de laatste intoneerde het orgel).

Na zijn Amsterdamse tijd was Philbert van 1878 tot 1880 werkzaam in Helsingør.

Cavallé-Coll orgel H.H. Joannes & Ursulakerk te Amsterdam Foto: RV

Op 6 februari 1880 werd het orgel 'op plechtige wijze ingewijd met een solemneel lof, bij welke gelegenheid door den Eerw. Rector, den heer B.H. Klönne, een toepasselijke rede werd gehouden'. Vier jaar later werden enige intonatiewijzigingen verricht door Félix Reinburg.

In 1910 verwisselde de fa. Adema (die het orgel vanaf het begin in onderhoud had) de Doublette 2' voor een Aeoline 8'. In 1984 is de Doublette gereconstrueerd.

Wegens toename van het aantal bewoners verhuisde het gesticht in 1915 naar de Nieuwe Passeerdersstraat. Men plaatste het orgel op het zangkoor op de eerste verdieping ter hoogte van het priesterkoor. In 1968 werd de kapel door het aanbrengen van een tussenvloer qua hoogte gehalveerd. De grandeur van het 'rijke roomsche leven' maakte plaats voor een zakelijke post-Vaticaanse aankleding. De bekroning van het orgel werd in de nieuwe opstelling ontdaan van kruis en pinakels.

Het laten branden van de verlichting in de afgesloten klaviatuur bleek de oorzaak van de brand op 5 december 2006. Klaviatuur, mechaniek, front- en binnenpijpen waren zwaar beschadigd. Het instrument werd uit elkaar genomen en voorlopig in Hillegom opgeslagen. Dat het orgel niet meer op dezelfde locatie zou terugkeren stond reeds vast omdat er vergevorderde plannen waren voor de bouw van een nieuw verzorgingstehuis elders in de stad. Men heeft ervoor geijverd dit instrument voor de hoofdstad te behouden (mede omdat het Paleisorgel naar Haarlem is verhuisd en er sloopplannen waren om het verzorgingstehuis 'Nieuw Vredenburg' en waardoor ook de toekomst van het beroemde St.-Augustinus-orgel – even-

Cavaillé-Coll orgel H.H. Joannes & Ursulakerk te Amsterdam Foto: RV

eens van Cavaillé-Coll – ongewis was). In september jl. is het orgel geplaatst in de Begijnhofkapel. De verloren gegane delen zijn hersteld c.q. gereconstrueerd, de oorspronkelijke bekroning, een kanteelachtige bovenlijst met pinakels en kruis, is in ere hersteld. Ook de luiken voor het orgel, uniek in het oeuvre van Cavaillé-Coll bracht Adema opnieuw aan. Voorts is het geheel schoongemaakt en de kas in de was gezet. Hoewel het instrument slechts 6 ½ stem telt, bezit het een grote sonore kracht, menig exemplaar van dit model stond in een grote kerk (o.a. Sées, kathedraal; Lourdes, basiliek). Ondanks het forse budget waarover de opdrachtgevers destijds konden beschikken, is het onbekend waarom men niet voor de optie met zwelkast koos. De Trompette 8' is sterk (en was op de oude locatie nauwelijks te gebruiken), maar met gesloten luiken klinkt zij zeker zo imposant. De combinatie Montre 8',

Bourdon/Flûte harmonique 8' en Voix céleste 8' is wondermooi en zeer geschikt voor menig deel uit Francks L'Organiste of Pièce en style libre van Vierne. Omdat het orgel op de eerste plaats als begeleidingsinstrument functioneert, zal men met zorg literatuur moeten kiezen.

Waarschijnlijk zal het Cavallé-Coll-orgel op zondag 14 februari 2010, om 15.00 uur worden ingespeeld door ons lid Ton van Eck, maar omdat de inwijding al enige malen is uitgesteld, is het voor belangstellenden raadzaam om vooraf contact op te nemen met de pastorie van de H.H. Joannes en Ursulakerk (tel. 020-622 19 18).

Amsterdam bezit weer een fraai Cavallé-Coll-orgel, dat op deze locatie overigens aanzienlijk beter tot zijn recht komt dan op zijn oude plaats. Moge velen daarvan getuige zijn!

Literatuur: René Verwer, *Cavallé-Coll en Nederland* (Alphen aan de Rijn 2009)

Koororgel in Paterskerk te Venray

Op zondag 29 november werd met een orgel- en korenconcert het nieuwe koororgel van de Paterskerk aan de Leunseweg in Venray officieel in gebruik genomen. Afgelopen voorjaar is dit orgel in de kerk geplaatst. Het koororgel is door de firma Pels en van Leeuwen in 1975 gebouwd als Opus 804 voor de Hervormde Kerk in Vught. Dit orgel is een volledig mechanisch instrument.

Voorjaar 2009 is het instrument overgebracht naar de werkplaats van orgelbouwer en –restaurateur John Blummel in Oss. Na een gedegen schoonmaak- en afstelbeurt aldaar is het orgel naar de Paterskerk gebracht. Bij de transport- en opbouwwerkzaamheden zijn veel vrijwilligers behulpzaam geweest. (BH; SOL nieuwsbrief december 2009)

Nieuwe uitgaven / recensies

Klein Rituale

Onlangs verscheen, bij het Directorium 2009-2010, ook het boekwerk "Klein Rituale". Hoewel bedoeld voor de priesterlijke liturgische bedieningen buiten de mis en het getijdengebed toch ook voor onze achterban interessant.

Onder nummer 19 vinden we de "zegening van een klok" en onder nummer 20 de "zegening van een orgel". Daarbij wordt in de inleiding ook teruggekeken naar de traditie omtrent deze gebruiken (klok, 738-742; orgel, 758-760). Zo lezen we bij 758 "Vanwege de nauwe band die het orgel heeft met de muziek en het gezang tijdens de liturgische handelingen en de vroomheidoefeningen van het christenvolk, is het passend dat het orgel wordt gezegend alvorens het voor liturgisch gebruik bestemd wordt". Bent u ook weer op de hoogte! (Ruud Hoogenboom)

*Klein Rituale voor de Nederlandse Kerkprovincie is te bestellen bij de Nationale Raad voor Liturgie.

Klassieke Muziek Agenda 2010

Al vele jaren verschijnt bij uitgeverij Resonans de jaarlijkse Klassieke Muziek Agenda. Het is een handzaam formaat (10x17 cm) met leeslint. In elk weekoverzicht staan ook concerttips, uiteraard ook gerelateerd aan de adverteerders in de agenda. Daarnaast een aantal interessante artikelen en overzichten. Om met de laatste te beginnen: componisten-gedenkjaar 2010 en 2011; altijd handig als je wilt aanhaken bij een concert bij dit soort herdenkingen. Maar ook een overzicht van musea met muziek-afdelingen, componisten-alfabet, tijdperken in de muziekgeschiedenis. Voor onze achterban is wellicht 'kinderconcerten als missie' een noodzakelijk hot item, want onze achterban dreigt ook te vergrijsen. Samuel Barber, Chopin en Pergolesi krijgen extra aandacht. Kortom, een aanbeveling waard! (Ruud Hoogenboom)

*Klassieke Muziek Agenda 2010, verkrijgbaar in de muziekhandel en bij uitgeverij Resonans, Noord Esweg 2, 7447 GB Hellendoorn, 0548-655263, info@uitgeverij-resonans.nl.

Klanken van stilte, gregoriaans beleven

Het gregoriaans is uiteraard nog steeds dé zang van onze R.K. kerk, dit naast de concerten en al dan niet meerdaagse festivals. Het is daarom verheugend, dat na de recente heruitgave van Helene Nolthenius, nu weer een uitgave over het gregoriaans het licht doet zien.

De norbertijnenabdij van Averbode bij onze zuiderburen is een plek waar het gregoriaans nog volop beleefd mag worden. Bij het boek is een CD gevoegd, waarop die klanken tot werkelijkheid komen! De CD bevat een complete opname van de zondagse vespers (in het boek de volledige teksten). De kenners zullen bij het beluisteren echter ontdekken dat 'hun' gangbare (benedictijner) gregoriaans afwijkt van deze uitvoering; de norbertijnen staan in de Premonstrantse traditie. Uit deze traditie klinken, naast die vespers, ook nog enige gezangen. Helaas worden deze allemaal begeleid door het orgel, waardoor m.i. juist de zeggingskracht verminderd wordt. Desondanks komt het geheel prettig en soms meditatief over.

Het orgel komt overigens ook solo aan bod. Norbertijn Jos Bielen bespeelt het Verschuieren-orgel met werken van J.S. Bach en V. Lübeck. Enige relatie met het gregoriaans is hierbij echter ver te zoeken, maar mooi is het wel.

In het boek een drietal hoofdstukken over het gregoriaans (wat is gregoriaans?; een geestelijke ervaring; is zingen tweemaal bidden?), maar ook een korte geschiedenis van de abdij (875 jaar!). Er staan prachtige illustraties in van o.m. de kloostergang, kerk, orgel en oude liturgische uitgaven (o.a. lijnloze neumen uit de 12e eeuw). Van het L. Verschuieren-orgel (2001/2002) wordt alleen vermeld dat het 25 registers het heeft, verdeeld over twee klavieren en pedaal. De dispositie wordt echter niet vermeld, terwijl dat op die bladzijde prima had gekund. Het enige minpuntje wat mij betreft. Voor de prijs hoeft u het niet te laten. Van harte aanbevolen. (Ruud Hoogenboom)

*Klanken van stilte, gregoriaans beleven (incl. CD), ISBN 978 90 211 4246 3, 21,50 euro, 144 blz., verkrijgbaar in de boekhandel en bij uitgever Boekencentrum b.v., postbus 29, 2700 AA Zoetermeer, 079-3628282, verkoop@boekencentrum.nl. Voor meer info: www.boekencentrum.nl of www.uitgeverijmeinema.nl.

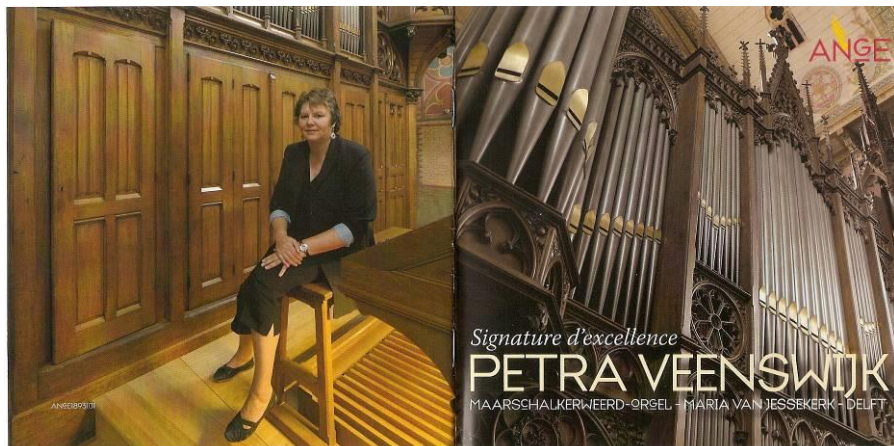
PETRA VEENSWIJK

Maarschalkerweerdorgel Maria van Jesse - kerk Delft.

Signature d'Excellence: hommage aan orgelbouwer Michaël Maarschalkerweerd, restaurateur Hans Elbertse en de Franse componisten van wie op deze CD werken worden gespeeld.

ANGE 1893101

Programma: Camille Saint – Saëns: Fantaisie en Mi bémol majeur, César Franck: Fantaisie in Ut majeur, Alexandre Guilmant: Communion 'Ecce panis angelorum', Louis Vierne: Carillon de Westminster, L.J. Alfred Léfébure – Wely: Andante (choeur de Voix humaines), Samuel Rousseau: Scherzo, Louis Vierne: Symphonie no. 2.

Zes jaar heeft titulair organiste Petra Veenswijk moeten wachten tot het Maarschalkerweerdorgel in de Maria van Jessekerk te Delft gerestaureerd en wel is opgeleverd. De eigenlijke restauratie van het orgel nam drie jaar in beslag, maar kon pas beginnen nadat de restauratie van de kerkruijme was voltooid.

Het imposante orgel, het grootste instrument dat Maarschalkerweerd heeft gebouwd (38 stemmen, verdeeld over drie klavieren en pedaal) is aan het einde van de negentiende eeuw tot stand gekomen. Evenals bij de instrumenten in de Sint Martinuskerk te Sneek en in het Amsterdamse Concertgebouw, die uit dezelfde periode stammen, is de invloed van Aristide

Cavallé Coll duidelijk hoorbaar, wat het Delftse orgel bij uitstek geschikt maakt voor Franse muziek uit de negentiende en vroeg – twintigste eeuw.

Omdat Petra Veenswijk juist in dit repertoire goed thuis is kun je spreken van een gelukkig samengaan van instrument en bespeelster.

De in de jaren dertig van de vorige eeuw aangebrachte pneumatische tractuur werd door de firma Elbertse uit Soest, die de restauratie op uitstekende wijze heeft verricht, teruggebracht tot de oorspronkelijke mechanische. Er kwam een nieuwe speeltafel, het Hoofdwerk werd voorzien van een (wonderbaarlijk onhoorbare) Barkermachine.

Bij het presentatieconcert dat door Veenswijk op zaterdag 24 oktober jl. is gegeven werd tevens de hier besproken CD met hetzelfde programma aangeboden.

De klank van het orgel is grondig opgefrist, de labialen klinken duidelijk omljnd, de tongwerken en vulstemmen bekronen dit klankspectrum op kloeke wijze. Zoals een jonge wijn nog wel wat koppig kan zijn maar gaandeweg wint aan mildheid, zal dit wat betreft de klank van het orgel zeker ook zo verlopen. De door de organiste gekozen werken geven een goed beeld van de diverse mogelijkheden van het instrument. Zo is een in veel opzichten interessant en afwisselend programma ontstaan.

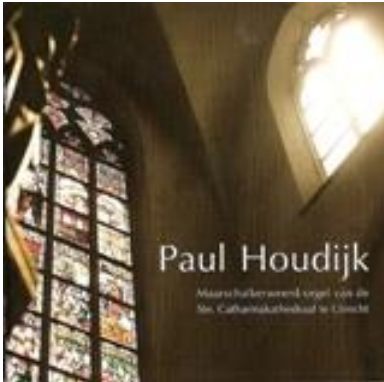
Veenswijk pakt een en ander met veel animo en verve aan: waar nodig virtuoos en éclatant, waar nodig poëtisch en bezonken. Met name in de symphonie van Vierne speelt zij haar beste troeven uit, met markante hoekdelen, een mooi bezonken Choral, een elegant en lichtvoetig Scherzo en een subtiel Cantabile. Het Carillon de Westminster vond ik aan de snelle kant (gepunteeerde noot volgens aanwijzing van Vierne 69, maar hier rond de 82), wat vooral de Tutti - passage op de op drie na laatste bladzijde doet inboeten aan grandeur. In de Fantaisie van Franck zou wat meer rust in het middendeel de cantabiliteit ten goede komen. Het weglaten van de onderste noten in de rechterhand van de maten 133 en 135 vind ik geen goede keuze: het probleem van de grote grepen is in mijn optiek wel anders op te lossen, bijvoorbeeld door iemand de bovenste drie achtste noten te laten meespelen. Maar in de algehele, zeer positieve indruk die deze CD maakt zijn dat maar kanttekeningen.

GC

PAUL HOUDIJK

Maarschalkerweerd-orgel van de Ste. Catharinakathedraal te Utrecht

Onlangs verscheen van Paul Houdijk een CD met romantische orgel-composities opgenomen op het Maarschalkerweerd- orgel van de Ste. Catharinakathedraal te Utrecht. Houdijk bespeelt het orgel van de Utrechtse kathedrale kerk meestal tijdens de zaterdagavondmis. Het Maarschalkerweerd orgel werd in 1903 rein pneumatisch gebouwd. In 1939 werd het door de orgelbouwer Elbertse uitgebreid met enkele registers en een nieuwe 3 klaviers

speeltafel (op verzoek van de organist destijds Hendrik Andriessen). In 1996 werd het door Vermeulen, Weert gerestaureerd.

De CD omvat veelal liturgische muziek uit de Frans/ Belgische periode van de romantiek. Paul Houdijk opent de CD met een compositie van de onbekende componist Sigismund Neukomm; een schakelfiguur tussen het classicisme en de romantiek. Onmiddellijk wordt je geïmponeerd door de brede indrukwekkende klank van het orgel; een

opening die staat als een huis! Van een andere kiemlegger van de Belgische/ Franse orgelschool François-Joseph Fétis klinkt het "Miserere nobis". Dat de componist een bewondering had voor Bach blijkt uit het letterlijk overgenomen begin van de aria "Erbarme dich" van Bach.

Lemmens is op de CD met 2 composities vertegenwoordigd, de "Prélude" wordt lyrisch gespeeld met de grondstemmen van het orgel.

In het "Prière" wordt het eerste deel (de Cantilène) heel poëtisch met de strijkers van het orgel vertolkt; het 2de gedeelte het "Resoluto" klinkt robuuster en doet Engels aan..

In het "Offertoire" van Lefébure-Wély ervaart men de mondaine sfeer van opera- minnend Parijs. Terwijl de tweede compositie van Lefébure-Wély het "Andante" een mooi voorbeeld is van vroeg negentiende eeuwse ingetogen meditatie. Een sfeer die Houdijk meesterlijk weet over te dragen.

In de twee korte contrasterende composities van Charles Alexis Chauvet afkomstig uit de 20 werken voor orgel (1862) hoort men het orgel afwisselend charmant, "vertellend" en feestelijk- en virtuoos. Deze composities vormen als het ware de opmaat voor de werken van tijdgenoot César Franck.

De devote verstilte sfeer van de "Petit Offertoire in E" is prachtig getroffen en de compositie voert de luisteraar als het ware op een romantische wolk mee. Het tweede "Offertoire" is een goed voorbeeld van religieuze meditatie uit de late negentiende eeuw (1890). Het werkje werd vrij recent herontdekt en is een aanwinst voor deze CD te noemen.

Het muzikale hoogtepunt van deze CD vormt wel het "Troisième Choral" van C. Franck. Het is opmerkelijk dat deze compositie het op dit orgel zo goed doet. Het werk wordt door Houdijk met veel gevoel voor stijl neergezet. Het "Adagio" gedeelte wordt rustig en breed uitgesponnen; zeer muzikaal spel zonder te overdrijven. De eenheid van tempi binnen de compositie is uitstekend in balans en het virtuoze slotdeel wordt overtuigend gespeeld.

De CD laat het instrument met recht in al zijn facetten klinken: Het vormt naast een mooi visitekaartje voor orgel en organist een historisch overzicht van de ontwikkeling van de Franse romantische orgelkunst vanaf zijn vroegste wortels tot de vervolmaking door Franck.

Het booklet (34 pagina's) bevat full colour sfeerfoto's van de kathedraal van Utrecht. De interessante toelichting (in 4 talen) is van Houdijk zelf. De opnames zijn gemaakt door Henk Korff, (eindmastering Bert van Dijk).

*De CD 'Paul Houdijk aan het Maarschalkerweerd-orgel van de kathedraal van Ste. Catharina te Utrecht' kost € 17,50 en is verkrijgbaar in de muziekhandel. Daarnaast is de CD te bestellen door een mail met uw adres te sturen naar stichtingneo@gmail.com. KDOV-leden krijgen korting bij vermelding "KDOV" en betalen € 15.00, incl. verzendkosten.
PV

Schuurman over Schweitzer over Bach

Een boek over Bach; dat is niets nieuws, zult u denken. Maar dit boek is anders. Het geeft weer hoe Albert Schweitzer, honderd jaar geleden, naar J.S. Bach, driehonderd jaar geleden, en zijn muziek keek en luisterde. En dat door de bril van Barend Schuurman, vanuit onze tijd.

En op die manier zien we iets terug van de muziekcultuur van eeuwen, want Schuurman plaatst Schweitzer en Bach in nog veel breder cultuurhistorisch en esthetisch perspectief. Daarmee is het boek ook als een inleiding in de muziekfilosofie te beschouwen. Wat vond men wanneer mooi? Hoe wordt en werd aangekeken tegen cantates, passies en orgelwerken van Bach en welke implicaties heeft dat voor de uitvoeringspraktijk?

De drie heren Schuurman, Schweitzer en Bach zijn het niet altijd helemaal met elkaar eens. Schweitzer kon heel lyrisch schrijven over bepaalde werken van Bach, met name het Orgelbüchlein, dat hij als een soort woordenboek van de Bachtaal beschouwde. Anderzijds zag hij bepaalde orgelkorallen eerder als dwalingen van heer Bach! Vooral wanneer de woord-toon-verhouding daarin niet geheel de door Schweitzer uit Bachs koraalvoorspelen afgeleide wetmatigheden bleek te volgen, kon het kennelijk niet anders zijn dan dat de grote meester zich vergist had.

En Schuurman op zijn beurt is weer gezond kritisch naar Schweitzer toe. In sommige opzichten was Schweitzer vrij modern, zoals waar het zijn opvattingen over uitvoeringspraktijk betreft. Maar ook daarbij is Schweitzer soms weer een te consistent aanhanger van zijn zelf gevonden principes. Achteraf is het altijd gemakkelijk praten natuurlijk. Hoe zal men over 100 jaar over Schuurmans boek oordelen?

In 2009 is het oordeel over Schuurmans boek zeker positief. Bij het lezen ben ik veel tegengekomen dat nieuw voor mij was, zoals de manier waarop Schweitzer Bach en Wagner vergelijkt. Of het verhaal over de jonge Schweitzer die door zijn orgelleraar Widor verzocht werd een boek te schrijven over Bachs koraalgebonden orgelwerken. De leraar die leerling wordt...

En het idee dat het zoveelste Bachboek wel weer zoals alle andere helemaal Bachs levensverhaal tot in detail zal herhalen, heb ik ook verlaten. Schweitzer beschouwt Bachs levensverhaal eigenlijk meer als een soort van toevaligheid, bijzaak. Bach ziet hij meer als een soort universeel estheticus, die ook los van zijn tijd tot ons spreekt. Zo keek Schweitzer – als duizendpoot was hij ook theoloog, arts, weldoener en wat al niet meer – ook aan tegen Jezus Christus. Ook Hem beschouwt hij als uitstijgend boven Zijn eigen tijd. Bijzonder is dat Schweitzer in een tijdsbestek van slechts enkele jaren zijn boeken in het Frans en in het Duits over Bach én een boek over Jezus het licht deed zien. De parallellen zijn treffend!

Als u dan toch iets wilt lezen over Bachs levensverhaal, dan kunt u beter het boek van Spitta lezen, of het modernere werk van Wolff. Spitta krijgt er overigens ook fors van langs in Schweitzers Bachboek. Historisch gezien vindt Schweitzer Spitta wel oké, maar esthetisch heeft hij volgens Schweitzer geen kaas gegeten van Bach. Spitta wilde zoals zovelen van zijn tijdgenoten Bach in een soort categorie van 'absolute muziek' indelen, terwijl Schweitzer nu juist de affectieve en tekstgebonden kant van Bach belicht.

Kopen dus, dat boek van Schuurman! Het is getiteld Albert Schweitzer over Johann Sebastian Bach, uitgegeven in 2008 bij uitgeverij Skandalon (ISBN 978-90-76564-70-8) en voor € 19,50 doet u dan als dirigent of organist een goede investering in uw eigen muziekethetische vorming, of u nu werken van Bach, Wagner, Telemann, Mendelssohn of Brahms uitvoert. En ook als u geen musicus bent, is het een interessant cultuurhistorisch geschrift, dat een overzicht over eeuwen esthetiek geeft. *Pieter de Nijs*

Boek over Albert de Klerk

Binnenkort verschijnt een nieuw Nederlandstalig boek over Albert de Klerk. Dr. Gerard Sars heeft Frans Lutters uit Roermond benaderd om de eindredactie van deze uitgave te verzorgen inclusief het vertalen uit het Duits van het bigrafisch deel van zijn proefschrift. Dochter Brigit de Klerk heeft het leven van haar vader in beeld gebracht met vele foto's uit het familiearchief en dat van anderen. Dr. Gerard Sars belicht opnieuw en speciaal voor dit boek de betekenis van Albert de Klerk als improvisator op het orgel. Ten slotte heeft Lourens Stuifbergen, oud-student van Albert de Klerk een lijst met composities van Albert de Klerk samengesteld.

Dit boek bestaat uit vijf delen en bevat iets meer dan 200 pagina's.

Kosten: € 20,00 excl. verzendkosten (€ 7,95)

Het boek kan in Haarlem en in Roermond op een later aan te geven adres afgehaald worden of het kan worden opgestuurd.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Frans Lutters, Maasboulevard 37 6041 LX Roermond of mailen naar: franslutters@hetnet.nl. (BH; SOL nieuwsbrief december 2009)

IN UW VREDE - liturgische muziek bij het afscheid van een overledene

Zaterdag 21 november j.l. vond in het Dominicanenklooster de presentatie plaats van 'In uw vrede'. Tijdens een lieddag werden de eerste exemplaren van de partituur en de (dubbel) CD uitgereikt.

In februari van dit jaar brachten Henk Jongerius, Dominicaan en liturgist Aalt Bakker, directeur van het Dominicanenklooster, Stef de Kroon, cantorijlid en lid van Capella Phos Hilaron en ondergetekende, een bezoek aan de Franse Dominicaan André Gouzes. Doel van ons bezoek was om te praten over zijn omvangrijke oeuvre van liturgische muziek. We willen die heel graag naar Nederland halen. We 'experimenteerden' al een paar jaar met zijn muziek, met teksten vertaald of bewerkt door Henk. André merkte als snel ons enthousiasme en uiteindelijk kregen we zijn toestemming om zijn werk te 'adapteren' en in Nederland uit te brengen. Zo werd de eerste steen gelegd voor een een groots project. Het eerste resultaat daarvan werd zaterdag 21 november j.l. gepresenteerd.

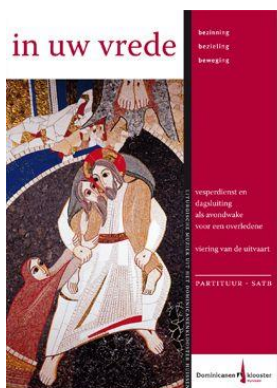
Tijdens een lieddag, met ruim 250 deelnemers, werd veel muziek van Gouzes ingestudeerd en gezongen. Diezelfde morgen vond de officiële presentatie plaats van 'In uw vrede' - liturgische muziek bij het afscheid van een overledene. De eerste uitgave in de reeks 'liturgische muziek uit het Dominicanenklooster Huissen'.

'In uw vrede' bevat een vesper en dagsluiting (completen) als avondwake voor een overledene en gezangen voor de viering van de uitvaart.

De twee getijdenvieringen volgen de structuur van de klassieke vesper en completen. Hiermee willen we een handreiking bieden aan verschillende avondwakegroepen en allen die betrokken zijn bij het afscheid van een overledene in de plaatselijke parochie. Zeker in een tijd waarin niet altijd de eucharistie gevierd kan worden, is, zeker bij een avondwake, een vesperviering of dagsluiting als Vigilie een uitkomst.

Belangrijk vinden wij dat een avondwake er in eerste instantie is voor de nabestaanden. Niet de overledene staat centraal, maar de zij die achterblijven. Zij komen bij elkaar en zoeken steun, troost en kracht voor de zware opdracht die hen de volgende dag wacht: het afscheid van hun dierbare.

De dodenvesper die wij in Huissen zingen als avondwake, heeft ons geleerd hoe een oeroude vorm van liturgie (de vesper) ons kan helpen om in het ritme van de psalmen, de lezingen en de gebeden, stil te staan bij wat ons overko-

men is. Wij hoeven niet alles 'uit te vinden', de traditie reikt het ons aan en legt ons wel de woorden in de mond.

De muziek van André Gouzes helpt ons om dit zo te mogen en kunnen vieren. Zijn muziek is sterk beïnvloedt door de (meerstemmige) muziek uit de Byzantijns Slavische traditie. Soms zelfs zo overgenomen. Voor kleine koren, vocaal ensembles of een groep cantores is deze muziek uiterst toegankelijk. In principe is twee of drie stemmen van elke partij voldoende om zijn muziek te kunnen zingen. En, wat zeker zo belangrijk is, de gemeenschap heeft weinig studie nodig om het mee te kunnen zingen.

Bij de partituur verscheen ook de (dubbel) CD. 'In uw vrede' werd opgenomen in de Kloosterkapel en gezongen door Capella Phos Hilaron onder leiding van Theo Menting. Op CD 1 hoort u de volledige vesper en dagsluiting, met lezingen en gebeden. Op CD 2 de gezangen voor de uitvaart, met lezingen en enkele gebeden. Harm Jansen, organist van de Grote Kerk in Hattum en docent aan het Conservatorium in Zwolle, bespeelt het orgel van de kloosterkapel en zorgde niet alleen voor de intonaties, maar ook voor diverse orgelstukken tussen de onderdelen.

Op die zelfde lieddag presenteerde ook predikant en dichter Sytze de Vries zijn bundel en CD 'Jij, mijn adem'. In deze bundel zijn ruim 200 teksten van zijn hand bij elkaar gebracht en getoonzet door o.a. Willem Vogel, Christiaan Winter, Toon Hagen en Dirk Zwart. Op de CD is een kleine verzameling te horen, ingezongen door de Sweelinckcantorij van de Oude Kerk in Amsterdam, de Barbaracantorij uit Culemborg, de kinderen van de Domcantorij in Utrecht en de Kloostercantorij uit Huissen.

*'In uw vrede' is te koop bij het Dominicanenklooster Huissen. De partituur kost € 17,50 en de CD € 22,50. Voor CD én partituur samen betaalt u € 35,00.

Voor meer informatie of bestellen: secretariaat@kloosterhuissen.nl

*'Jij, mijn adem' is uitgegeven door het Boekencentrum. De bundel kost € 32,50 en de CD € 19,50.

Vraag en Aanbod

Begeleidingsbundel gregoriaans

Wie heeft er een begeleidingsbundel gregoriaans over met als inhoud de vaste missen, zoals Mis 1, 9, 8, etc. Ik had er eentje bij het orgel liggen (Ootmarsum RK kerk) en die werd meegenomen door iemand. Bij de vervangers is nagevraagd. Weg is weg, maar misschien zijn er nog enkele exemplaren over? Bijvoorbeeld omdat kerken sluiten. Wie weet gaat het lukken. Groeten, Egbert Schoenmaker: schoenmaker@t-online.de

---

Column

Evert Wagter

Al jaren ben ik in jubelstemming; ik werd mij ervan bewust toen ik november jongstleden 30 jaar officieel in dienst van een gemeente of parochie was. En het is al dertig jaar boffen. Ik meende 'dertig trekkend door de woestijn' te vieren maar het bleek anders.

Gedurende al die tijd heb ik van al 'mijn' priesters en pastoraal werkers niets dan steun en bemoediging ondervonden. Iedere keer werd ik geprezen om mijn kennis van zaken, mijn omgang met de koorleden en kerkgangers, mijn orgelspel en begeleidingskunsten, mijn keuze van lied en motet in liturgie. Ik viel er soms stil bij, zoveel 'positiviteit' jegens mij.

Ook door de penningmeesters van de parochiebesturen ben ik immer met veel egards behandeld; zelfs voordat ik declaraties indiende, stonden de te declareren bedragen al op mijn (ook al door de Kerk) goedgevulde bankrekening. En ook de lonen werden altijd vastgesteld volgens de bisschoppelijke regelingen; ik heb daar nooit om hoeven vragen, zo vanzelfsprekend is die regeling.

En, ook heel belangrijk, van de parochiële werkgroepen Eerste Communie en Vormsel vlogen mij de complimenten om de oren. Hoe vaak ben ik door hen niet geprezen om mijn elitaire en hoog-liturgische bijdrage aan overleg en viering. Geen lid van deze werkgroepen vroeg ooit om een onze vader op dikkertje dap of een lam gods op zie de maan schijnt. Ik ben deze werkgroepen in de loop der jaren dan ook gaan herkennen als intellectuele eilanden in de onmetelijke rooms-kerkelijke zee.

Diep onder de indruk van, neen, meer nog, hevig geëmotioneerd ben ik door de massieve steun al die jaren die ik en vakbroeders en -zusters ondervinden van het Nederlands episcopaat. Altijd in de bres voor, bereid tot overleg met en financieel gewillig met betrekking tot de vakmens-kerkmusicus. Van Klokken- en Orgelraad (KKOR), via de Katholieke Dirigenten- en Organistenvereniging (KDOV), de Interkerkelijke Stichting voor Kerkmuziek (ISOK), het Nederlands Instituut voor Kerkmuziek (NIK) tot Nederlandse Sint-Gregorius Vereniging (NSGV), immer treffend, roerend, steunend en enthousiasmerend was de ondervonden steun.

Het is dertig jaar feest, ik zou het zo weer doen. "Ik vind dit leven al geweldig. En straks nog het eeuwig leven in de Hemel. Je vraagt je wel eens af: 'Waar hebben wij het aan verdiend?' (Reve).